

DECEMBER • 10 • 1969

MLADIKA

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC

1969 leto XIII. štev. 10

VSEBINA:

Voščila	177
Zora Tavčar: Podoba tete Tone	179
Slavko: Božična pesem	179
Slavko: Božična prošnja	180
Slavko: Vabilo k jaslicam	181
Kondor: Trubar in Pahor	182
Praznik naše pesmi v zamestvu	184
Danilo Sedmak: Praznik v družini	185
Vladimir Kos: Srpska balada	186
Vladimir Kos: Med pesmijo in prošnjo za Japonsko	186
Slavko: Darovi svete noči	186
Drago Štoka: Med Beneškimi Slovenci	187
Drev: Razmišljanje o »vroči jeseni« v Italiji	190
Javna tribuna: Odisej ob jamboru zaplenjen	194
Portret: Fulvio Tomizza	196
Marička: Dvigni nakit brezčasnosti	198
Živko: Spomini	198
Martin Jevnikar: Sodobna slovenska zamejska literatura	199
Lev Detela: Za kače proti kačam	201
M. M.: Knjige in revije	202
Kulturni koledarček	202
Za dobro voljo	203

Uredil

JOŽE PETERLIN

Revijo izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavc, Franc Mljach, Sergij Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Emil Valentinčič in Marilka Korsič.

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
PAVEL MEDVESCEK

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 768189 - Pod uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

Blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto 1970 želita uredništvo in uprava

MLADIKE

SLOVENSKO LJUDSKO GIBANJE želi srečne praznike svojim prijateljem in somišljenikom. Vsem Slovincem pa želi v novem letu popolno uveljavitev demokratičnih načel in srečno, svobodno življenje in nove zmage pri volitvah v naši deželi.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE V GORICI pozdravlja za božič vsa včlanjena prosvetna društva in prijatelje slovenskega prosvetnega dela in jim želi mnogo uspehov v novem letu.

SLOVENSKA PROSVETA V TRSTU želi slovenskim prosvetnim društvom na Goriškem, Tržaškem, Koroškem, Slovenskem, v Beneški Sloveniji, Kanalski dolini ter Slovincem doma in po svetu blagoslovljene praznike in srečno novo leto.

DUHOVSKA ZVEZA V TRSTU pozdravlja bravece in sotrudnike z željo, da bi jih »Mladika« razveseljevala in plemenitila njihovo mišljenje in da bi prinašala v slovenske družine čisto resnico in blagovest Evangelija.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB bo v božičnih praznikih v duhu tesno povezan med seboj, s prijatelji in z vsemi Slovenci po svetu. Srednješolski odsek pozdravlja vse slovenske študente in jim želi duhovno prerojenje za božič. Akademski odsek pa pozdravlja predvsem vse slovenske akademike na Tržaškem, na Goriškem, na Koroškem, v Sloveniji in drugod po svetu. Srečen božič!

SLOVENSKO KATOLIŠKO PROSV. DRUŠTVO V GORICI želi vsem prosvetarjem in vsem Slovincem na Goriškem in po svetu prelepo božično duhovno prerojenje.

RADIJSKI ODER želi, da bi s čim boljšimi oddajami zadovoljil in razveseljeval svoje drage poslušavce. Vesel božič in srečno novo leto!

VODSTVO SLOVENSkih TRŽAŠKIH SKAVTOV vošči vesel in blagoslovljen božič in srečno novo leto.

SLOVENSKA MARIJINA DRUŽBA v Rojanu želi svojim članicam in vsem slovenskim družinam v Rojanu vesel božič.

SLOVENSKO KATOLIŠKO PROSVETNO DRUŠTVO »FR. SEDEJ« V ŠTEVERJANU želi vsem svojim članom, sotrudnikom in bratskim društvom lepe božične praznike in mnogo sreče v novem letu.

SLOMSKOV DOM V BAZOVICI želi vsem članom, prijateljem in dobrotnikom, vsem družinam v Bazovici in v okolici mnogo lepega božičnega veselja in sreče v novem letu.

»KATOLIŠKI GLAS« pozdravlja svoje bravece in jim želi vesele praznike in srečo v novem letu.

»NOVI LIST« vošči vsem Slovincem vesele božične praznike in srečno novo leto.

VODSTVO NOVEGA MARIJINEGA DOMA PRI SV. IVANU želi vsem Svetoivančanom in drugim Slovincem vesele praznike in srečno novo leto. Zahvaljuje se vsem dobrotnikom, ki so pomagali dom graditi in vabi vse Slovence, ki so dobre volje, v nove prostore in se priporoča za nadaljnjo pomoč.

SKAD V GORICI želi vsem svojim članom in prijateljem srečen božič in veselo novo leto.

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV V TRSTU želi lep božič in srečo v novem letu vsem članom, prijateljem, predavateljem v Dragi in udeležencem študijskih dni. Že zdaj vabi za prve dni septembra na »Študijske dneve 1970«.

FINŽGARJEV DOM NA OPČINAH pozdravlja za božič vse prijatelje in obiskovavce prireditve in jim želi srečno in veselo novo leto.

ZAHVALA. Ob zaključku 13. letnika »Mladike« se uredništvo in uprava iskreno zahvalujeta vsem sodelavcem in naročnikom, vsem, ki so kakor koli pomagali, da smo lahko uspešno zaključili ta letnik naše revije. PROSIMO vse, da nam ostanete zvesti tudi v novem letu. Potrudili se bomo, da bo izhajala »Mladika« redno tudi v naprej.

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 35 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

Voščila

**ŠKOFOV VIKAR
MSGR.
LOJZE ŠKERL**

Res vesel Božič, pa dobro novo leto želim vsem prijateljem Mladike! Temu kratkemu, a iskrenemu voščilu dodajam še nekaj misli, ki sem jih vzel iz poslanice Pavla VI., s katero je v decembru 1967 določil praznovanje »dneva miru« na prvi dan novega leta.

»Sveti verski spomini ob božiču in ob novem letu morajo vreči svojo luč dobrote, modrosti in upanja na prošnjo, premišljevanje, povišanje velikega in tako zaželenega miru, ki je svetu tako potreben...

Mi, ki verujemo v evangelij, lahko poveljamo ta praznik s čudovitim bogastvom izvirnih in mogočnih misli: npr. o nedotakljivem in vesplošnem bratstvu vseh ljudi, ko vendar izhajamo vsi iz edinega, neodvisnega in preljubeznivega božjega očetovstva; izhajamo iz skupnosti, ki nas, stvarno ali v upanju, vse druži v Kristusu... Kakor nihče drug lahko govorimo mi o ljubezni do bližnjega; iz evangelijske zapovedi o odpušcanju in usmiljenju lahko dobimo sokove, ki res morejo prenoviti družbo.

Začnimo novo leto z molitvijo za mir. Noben glas naj ne manjka v tem velikem zboru Cerkve in sveta, ko bomo prosili za nas darovanega Kristusa: podari nam mir!«

**DEŽELNI
POSLANEC
DR. DRAGO
ŠTOKA**

Leto, od katerega jemljemo slovo, je bilo slovenski narodni skupnosti v marsičem naklonjeno. Čutiti je bilo večjo osveščenost slovenskega človeka, ki se je znal odločneje postaviti v bran raznarodovanju, ki mu je izpilo mnogo preveč narodnega soka. Razveselili smo se tako povečanja števila otrok na slovenskih šolah: danes se nam ni več bati za našo šolo. Prav tako pa nas je razveselilo osveščenje naših rojakov v Benečiji, ki se z vsem pogumom lotevajo svojih narodnih in socialnih problemov in zahtevajo njih pravične rešitve. Beneški Slovenci postajajo aktiven nosilec svojih problemov in se otresajo raznih kompleksov manjvrednosti, ki so jim jih morda okoliščine vcepile v dušo in kri.

Ob prestopu v novo leto pač želimo, da bi ta pozitivni razvoj naše narodne skupnosti šel naprej in nam prinesel resničnih in trajnih sadov. Naša zamejska narodna skupnost je kot celota prebolela marsikatero krizo v povojnih letih. Vrstili so se trpki časi medsebojnega nekulturnega obdelovanja v političnem in sploh javnem življenju; prišla so leta suhih krav, ko smo lažnim idealom popačene fratelance darovali za večno dobršen del tržaškega predmestja. Danes se počuti slovenski človek svobodnejšega in samostojnejšega v odločitvah na narodnostnem področju.

Če si kaj iskrenega res želimo ob pričakovanju novega leta je, da bi naš razvoj šel v to smer in da bi ljudje različnih mnenj posvečali vso skrb za ta napredek, ki naj zajame našega človeka od Trbiža, preko Čedad do Trsta.

**PISATELJ
DR. ALOJZ
REBULA**

Naša domnevna »zdrava pamet« se utegne te dni vprašati, ali se je bilo Kristusu res treba roditi v hlevu. Če že ni hotel priti na svet prav v kraljevi palači, bi si bil lahko izvolil srednje udobno gostišče. Ali, če je prav hotel začeti s protestništvom že ob rojstvu, bi si bil izbral kakšno proletarsko stanovanjce, žalosten in leden, a še zmeraj človeški prostor. Ne — Kristusov protest je bil radikalen od vsega začetka. Odklonil je celo senco kakršnega koli udobja. Izvolil si je — votlino.

To je bila samo uvertura v Njegov življenjski protest — tja do Govora na gori, kjer je razglasil revolucijo, ki postavlja na glavo vse, kar je norma tega planeta do danes.

Tako tudi izvirno krščansko bivanje more biti samo protestništvo, tudi ob dostojno pristrizženih laseh, začeni s protestiranjem proti najbližji avtoriteti: proti svojemu majhnemu, brljavemu egoističnemu Jazu.

Kakor kalup na odlitek se lahko s tem protestniškim krščanskim bivanjem uskladije naše slovensko bivanje, to naše večno protestiranje od Trubarja prav v te-le božične dni, ko zamejski Slovenci dvigamo svoj glas proti plnjenju kulturne knjige, ki je izraz naše skupne slovenske bolečine.

Slovenski kristjan se lahko izživi v tej nepomirljivi dinamiki. Ni mu treba otopeti, če le hoče biti Slovenec in kristjan. Oboje je lahko ne samo njegova vera, ampak tudi njegova mladost.

Takšnega mladostnega božičnega duha voščim bralcem Mladike.

PODOBA TETE TONE

Kadar se dnevi na naši planoti kopljejo v modrikasti bleščavi kakor v moji rodni dolini decembrske dni, preden jo loči od sveta beli snežni zastor, takrat se v krvi spet oglasi moja Gorenjska in v nosnicah zapolje ostri vzduh tam od Selščice, nad planoto pa kot kristalna sanjska gora vstane zasneženi Ratitovec. A čez hip svetloba ugasne in skrčim se kot pod udarcem: kaj mi moja dolina, ko tisti, ki sem jih imela rada, leže pod tremi težkimi sivimi kamni na selškem pokopališču. In božični zvonovi mi ne zapoje več tako svetlo kot nekoč...

Ej, to ti je bil vesel dan, vsa vas iz sebe!

Divji kostanji so še bolj znižali svoje listnate krošnje in tja proti tretji uri poletno zadišali kot po reznem moštu, ko se je pod njimi s cementnega podija v graščinskem parku oglasil globoki, medvedasto neokretni glas »pumpardona«. Kmečka godba je z vsem françožefovskim veličastjem udarila staroavstrijsko koračnico, edini komad svojega skopega repertoarja, ki se je zdel poštarju Cenku dovolj mogočen za tisti hip, ko bo z vlaka stopil sam škof, da po desetih letih obirma vse, kar se jih je bilo medtem nabralo od prvega razreda osnovne šole tja do srede gimnazije Lica so se napela in trobenta je Cenku napihnila malo, ozko oprsje in ptičji obraz, da je bil skoraj podoben okroglemu gostilničarju Jakobu. Sloki krojač je z vso ihto stresal drobne viže iz svojega posrebljenega klarineta. Plešastemu policaju se je čez trebuh razvešala kromatična harmonika in med gubami njenega meha je zdaj pa zdaj zginil konec dolgega brka. Samo gosposki mesar je stal v ospredju kakor na odru dunajske opere in umetniški trilčki njegove violine so se opotekali med basom in harmoniko kakor kaplanov ščebet med možatimi glasovi kmetič pri jutranji maši. Škof je v gostem špalirju duhovnikov in otrok prihajal čez trg.

Pred hišami je bodlo iz tal nešteto v tla zakoličenih brezic, ceste in potke so bile pometene k prazniku in od šestih nebotičnih mlajev so se čez trg razvešale težke zelene verige pušpanovih in bršljanovih vencev.

Mežnar je udaril na veliki zvon, ministranta na krajna dva in praznično pritrkavanje je privabilo iz hiš še zadnje birmance z botri vred. Kar je bilo vaše gospode, je vezala birmo, nekateri pa so šli ponje celo v bližnje kraje in k mestnim sorodnikom. Birmanci so se šopirili po vasi, obloženi z vsem, kar so dobili, in si šepetali najbolj imenitne zgodbe o svojih botrih in o njihovi mogočnosti.

Tudi moj brat, moja sestra in jaz smo šli tisti dan k birmi.

Nekaj mesecev prej je mama vprašala: »Koga bi radi za botra?«

Brat si je izbral bogatega strica. Sestra je po daljšem premišljevanju izbrala radodarno staro mamo. Le jaz se nisem mogla odločiti, da bi povedala svoje, kajti moja izbira je bila takšna, da ni mogla prinesti ne koristi in ne postavljanja. V sorodstvu smo imeli dve mamini stari teti, ena je bila poštarica, druga pa ji je gospodinjala in zaradi svoje skromnosti ni imela ni-

Božična pesem

Da mi je nocoj zapeti
o božični noči,
o skrivnosti svetih
čudežnega učlovečenja
Sina božjega,
ne bi vedel kje začeti,
ker prepolno je občutkov
moje ganjeno srce.

Pel bi rad o Detetu,
ki v jaslicah leži,
ki v mrazu in ubožtvu
na trdi slami spi.

Pel bi rad o Materi Mariji,
ki sklanja se nad jasli,
tiho moli in trpi;
o dobrem Jožefu,
ki poln skrbi
zamaknjeno strmi
v Dar nebeški.

Pel bi rad o množici pastirjev,
ki k Detetu gredo
in dar ljubezni
v dobrih srcih mu neso
in vsem ljudem
utrli so stezo,
ki vodi k Jezusu
v večni Betlehem.

Slavko

Božična prošnja

Nauči me trpeti
kot ti,
pomagaj mi ljubiti
kot ti...
Navadi me
prilagoditi vrat
jarmu vse dobrote,
da bom slehernemu brat.

Dokaži mi,
da je sladko
nositi nad seboj
streho nad,
težo dni,
trpljenje vseh ljudi.

Pokaži mi
po strmi cesti
meni dodeljeno mesto
že pred zarjo
in nočjo sveta:

kvišku dvigati
med jasne zvezde
blaženo otroštvo
in želje človeka,
ki nemirno veka
v trdih jasnih
vesoljske ladje.

Slavko

koli nič svojega. Toda bila je najbolj ljubo bitje v vsem sorodstvu, samo srce in pridnost.

»Teto Tono!« sem rekla pritajeno in srce mi je udarilo malo od kljubovalnosti, malo od veselja, kako bom presenetila teto Tono s svojo izbiro.

»Misliš reči Ančko!« je popravila mama.

»Ne, Tono, Tono imam najrajši, tudi če mi nič ne da!«

»Vzemi rajši trgovko Milko, dala ti bo kolo, saj je obljubila!« je svetovala sestra.

»Kaj pa učiteljica? Joj, to bi bilo imenitno, imeti učiteljico za botro, tudi če bi ti nič ne dala. Ampak gotovo bi kaj kupila, da bi se postavila, prav gotovo, da bi!« je menil brat, oče pa je odrezal: »Izberi si tistega botra, ki ga imaš najrajši. Dar porabiš ali pokvariš, boter pa ostane!« In tako je obveljala moja.

Pisali smo teti Toni in odgovorila je s svojo težko, skromno pisavo, da bo že vezala, za vezilo pa naj se ne bojim, če ne prej, na njeno smrtno uro mi pritiče urica. Tako je prišla v dolgem sivem krilu in v svileni ruti s črnimi rožami, vsa sramežljiva med tolikšno gospodo, in kakor vsi botri mi je nakupila sladkarij pri debelem Golčniku na stojnici. Potem je s svojimi zdelanimi rokami odprla torbico in izvlekla belo mašno knjižico in bel rožni venec. »Urice pa ni!« me je pogledala z žalostnimi in toplimi rjavimi očmi, skesano kakor da je kaj zagrešila. »Nič za to,« sem rekla, »samo da imam vas za botro!« sem rekla vroče in stopala ob njej skozi vas bolj ponosno kot drugi, ki so imeli bogate in bahave botre, medtem ko sem jaz imela takšno, da sem jo lahko imela rada!

Pa je padla grenka kapljica v začetek počitnic. Najprej se je oglasil stric:

»Dragi Radek! Pridi za 1 mesec na našo kmetijo. Jahal boš konja in »fural«. Če boš priden, dobiš »lon«. Tvoj boter.

In brat je z zmagoslavnim obrazom začel pripravljati kovček. Teden po njegovem odhodu se je oglasila stara mama:

»Draga Miča, pridi na počitnice! Čaka te kolo! Stara mama«.

Res, mene ni posebno marala, a vseno...

»Vidiš, ti se ne znaš nič prikupiti,« je pripomnila mama. »A boš vseeno šla z Mičo«.

»Ne, ne grem!«

»Greš, pa konec!« je pribila. »Ne bodo delali razlik! Obe ali nobena!«

Tako sva se odpeljali, jaz že s svojim trdnim načrtom. Ko je avtobus pripeljal do trga, kjer se ločita cesti v Gornjo in Spodnjo dolino, mi je srce začelo burno utripati, vendar sem kljub temu odločno obsedela na sedežu, ko je sestra vstala.

»Greva, kaj ne vidiš, da je treba presesti!«

»Ti že, jaz pa grem naprej! Peljem se k teti Toni!«

Šlo ji je na jok, kaj bo rekla mama.

»Nič, samo ti lepo molči in me ne izdaj!« Nobeno prigovarjanje ni pomagalo, odpeljala sem se po svoje.

Kako me je bila vesela teta Tona. Ni upala pisati pome, prepričana, da me je gotovo povabila stara mama, kjer je vsega na pretek.

»Vidiš,« je pokazala začeto pismo, kjer je stalo: ... pridi kaj gor skoz, tvoja botra Tona. »Pa sem rekla, — saj ji tukaj ne bi bilo lepo, ko nič nimam. In nisem poslala. No, pa si le prišla.«

Zarela je od ponosa. Zažvenketalo je v skledniku, zaplahutal je predpasnik in začela je pripravljati eno od treh jedi, s katerimi mi je odslej stregla za večerjo v znak posebne naklonjenosti. Če ni bilo dvoje jajc, ubitih na zvrhano žlico masti in hrustavo zapečenih spodaj, pa še rahlo surovih od vrha, so bila pa domača jabolka v srajčki, rumeno zabuhla in razkošno cedeča se od maščobe. Tretje pa so bili koruzni žganci. Seveda ne bi bila teti nikoli za vse na svetu povedala, da bi nikdar in za noben

denar ne pojedla tako pečenih jajc, da pa sem jih z vsem prizadevanjem zaradi nje, ker sem jo imela rada. Nič bolje ni bilo z jabolki, čeprav sem ljubeče pomazala vso mast, ki mi jo je bila tako prizadevno cvrknila v posodo v znamenje kmečkega obilja in posebne slovesnosti, saj je bila sicer skrajno varčna. Edino rumeni, rahlo tresoči se koruzni žganci z ocvirki so mi šli v slast sami od sebe.

Včasih je prisedla tudi teta Ančka, čeprav ji je tenki nos komaj prenesel vonj po maščobi. Bili sta svojevrsten par, ti stari teti. Ančka vsa drobna in tenka, na videz bolehnata, pa ravno toliko šolana, da se ji je zdelo, da čustvenost, otožna razočaranost nad stvarmi tega sveta in usodno pobrnevanje v glas, češ, danes lahko smo, jutri pa nas ni več, da vse to loči prefinjene ljudi od navadnih zemljanov.

Tona pa je bila vse kaj drugega. Višje rasti, čvrsta v boke, pripravnih, čeprav pretehtanih kretenj, vsa zemeljska, brez senčice narejenosti. Lasje so ji le malo osiveli, imela je košate, s še jasno bakreno rjavo barvo, spletene v kito, ki si jo je zavijala v polža na tilniku. Ramena so bila moško široka, a dobrotno obla v ramenih pa ljubeznivo usločena v plečih. Ta drža in pa dvoje presuhih nog s prevelikimi stopali je ustvarjalo podobo, ki s hudomušnim zmigavanjem v širokih ličnicah vred ni mogla biti od nikogar bolj različna — kakor od lastne sestre. Z dobrotno širino je sprejemala Ančkino pesniško otožnost in s sporazumnim ropotanjem skodelic in lončkov je varila vse mogoče dietne in nedietne muhe za njen občutljivi želodec, pregrevala, odstavljala, dolivala, prelivala in na novo pristavljala, pri tem pa ji je ušel komaj kak šegav vzgib v ličnicah, češ, smo pač različno ustvarjeni ljudje na svetu. Zanj pa je na robu štedilnika zmeraj brbotalo kaj domačega: repa, kaša ali sok.

Med seboj sta sestri komaj kaj spregovorili, čemur sta se pa dodobra oddolžili, če je stopil v hišo kak obisk. Tako sta mi ob večerih začeli pripovedovati vsaka svoje na svoj nenavadni način: istočasno! Ančka tenko in gosto, z vdano zateglimi vokali o vsem, kar se je bilo v zadnjem času zgodilo žalostnega v soseščini, Tona z globljim, rahlo zahripanim glasom pa počasi in tiše s kratkimi, stvarnimi novicami, da se je oboje skupaj zdelo kot tenorjev solo s spremljavo. Njun duet je po tolikih letih dosegel občudujočo ubranost. Užival si ta spev njunih tako različnih duš, čeprav ga nisi razumel, ker je bilo besedilo različno. Osnovna melodija pa ti je segla v srce, razkrivala je, kako sta vsaka zase sami.

Še raje pa sem imela teto Tono samo. Široko kuhinjsko okno je komaj ulovilo kaj sonca, kadar je za kako uro pogledalo čez široke rame Mladega vrha, pa še takrat so ga najprej prestregle široke veje hrušk in nato še dvojna vrsta lončnic zunaj na »ganku«. Vendar je bila kuhinja zamolklo osvetljena od skora vedno plapolajočega ognja v napokanem starem štedilniku, da so rumene sence begale po stenah. Takrat sem sedela na klopi za »mentrgo«, teta Tona pa na zaboju za drva poleg štedilnika in se pogovarjali.

»Čakaj, kdaj je že bilo,« je navadno začenjala, »ko sem pozimi dvaindvajsetega leta ...« Bile so vesele in žalostne zgodbe iz njenega življenja, v katerih pa so imeli vsi drugi večje vloge kot ona. Le nečesa ni povedala nikoli, pa sem se nekoč opogumila in začela:

»Zakaj se pa niste poročili, teta?«

Beseda je padla in izzvenela. Bilo je prvič, da ni takoj naša odgovora. Potem je sklonila glavo kot da premišljuje, kako bi obrnila besedo, a besede le še ni bilo.

»Saj ni treba, če nočete,« sem se ustrašila.

»Ni to, veš,« je dahnila. »Nikomur še nisem pravila, to je. Pa je mogoče bolje, da tudi tebi ne. Takšne reči so še na zadnjo uro prezgodaj povedane.«

Vabilo k jaslicam

Nacoj
so šli pastirji
k revnim jaslicam...

A tebe ni bilo!

Davi sonce
vstalo je svetlejšo
in narava
je pretrgala svoj sen
kot nepotrebno nit...

A tebe ni bilo,
da bi se ogrel
ob dobrem soncu
in doživel
ožarjeno otroštvo.

Moral bi bedeti,
a ti spiš;
moral bi zapeti,
a molčiš...

Nocoj te v jaslicah
je čakal Jezus...

Zakaj te ni bilo?

Slavko

TRUBAR IN PAHOR

Slovenski zgodovinar bo čez petdeset ali šestdeset let osupnil nad nekaterimi paralelami v slovenski zgodovini. Mogoče se bo — tako kot mi danes — nasmehnil Trubarjevemu iznajdljivemu tihotapstvu s knjigami. Toda še bolj se bo nasmehnil dokumentom — sodnijskim odločbam, s katerimi so v Sloveniji leta 1969 preganjali Pahorjevo knjigo.

Zanimivo je, kako se zgodovina z nami hudomušno poigrava: stalno se ponavlja in vendar je neponovljiva.

Trubar in Pahor.

Oba heretika neke vere si delita v slovenski zgodovini podobno usodo. Resda stoji Trubar visoko na trdnem piedestalu v naši zgodovini, medtem ko je za sodobnika Borisa Pahorja še težko presojati, kakšno bo njegovo mesto v njej. Vendar so nekatere podobnosti v usodi obeh, čeprav na nazorskih antipodih, naravnost preseñetlive.

Zanimivo pa je tudi, kaj je tisto, kar ju poleg zunanjih peripetij s knjigami tako usodno veže: Lubi

Morala je biti res huda skrivnost. Moja fantazija je delovala huje, kakor pa, če bi bila kaj izvedela. Usodni grehi, ne, to bi teti ne pristajalo, mogoče pa prisega ali zaobljuba? Tudi to ne bo, saj ni šla v samostan. Ah, da, seveda, smrt, tragična smrt ali krogla na bojišču.

Poskusila sem pri teti Ančki: »Teta Tona je morala biti lepa, ko je bila mlada, kdove zakaj se ni poročila!«

To Ančki ni bilo povšeči. Končno se tudi ona ni, mar ne, kaj ni bila tudi sama čedna, če ne celo čednejša? Človek posveti svoje življenje Bogu, tudi če ne gre v samostan. Izkaže se v poklicu. Karkoli. Ni vsak, da bi imel otroke.

To bi utegnili biti res, teto Ančko med otroki si je bilo težko predstavljati. A Tona, ta bi bila lahko mati rodov in tudi ni bila tiste vrste, da bi bila za v samostan. Včasih se je zavrtela z mano po kuhinji kot spretna plesalka.

»Teta Tona, koliko fantov je bilo takrat v vasi, ko ste bili mladi?«

»Ne boš!« me je uganila, »rada bi me ujela, pa me ne boš. Na zadnjo uro, če bom pri volji,« se je nasmehnila in pristavila eno od že omenjenih treh jedi.

Tako sva se menili in sonce je že zdavnaj pogasilo obrise Mladega vrha, dokler jih ni noč čisto izbrisala: tam za hruškami je bila ena sama gosta črnina. Takrat me je teta Tona pospremila po majavih lesenih stopnicah na podstrešje, kjer je bila svetla sobica z razgledom naravnost skozi veje visoke hruške na Ratitovec. Od tam je vedno zelo ostro in mi dražilo nosnice in kri, da so se mi širile prsi od kdove kakšnega navdušenja, morda nad življenjem samim. Pod hodnimi raskavimi rjuhami se je spalo nemirno. Tetina ljubeča sporazumnost, veter, ki je majal veje pod oknom, snažna belina tetine sobe (sama je zato spala na zofi za pečjo), vse mi je povzročalo nekakšno dražee mrgolenje v krvi, da sem pogosto vstajala sredi noči in snovala, strmeč čez strehe tja proti skalnatemu pogorju, velike načrte. Izkazala se bom vredna rodu, ki že stoletja tako ponosno vzravan živi v naročju teh strmih bregov. Pa vsi čudoviti načrti so zjutraj skopneli, ko sem našla v kuhinji svoje na novo položene čevlje, prelikano in lepo zloženo obleko, — teta je brez velikih načrtov napravila zame tisto, kar je bilo moja edina dolžnost. Bilo me je sram, vsi moji verzi, če sem jih kdaj kaj vrgla na papir, niso bili vredni enega ljubeče položenega čevlja in ne enega nagajivega pogleda tete Tone, kadar me je takole preñetila.

Posebno slovesno pa je bilo vedno najino slovo. Takrat me je po prstih peljala v spalnico tete Ančke, kjer je imela v predalčniku tudi lasten predal. Ven je potegnila v svilen papir zavito velikansko medeno srce, na roke okrašen, umetno izdelan »mali kruhek«. Bil je rumeno rjav in njegovi vijugasti okraski so se zlato svetlikali. Takšen kruhek sem dolgo hranila v svoji študentovski sobici, dokler ni zmagala lakota, pa sem ga načela. Bil je kot obhajilo, hrana za telo in napoj za srce, v njegovem gostem, poprastem okusu je bil slaj in grenčina, kakor v mojih dolincih.

Tudi za božične praznike sem bila povabljená, doma so se že navadili na moje posebne samotarske poti okrog sorodnikov in na daljši postanek pri teti Toni.

Bil je dan pred božičem, modrikasto bleščeč, Ratitovec v snegu je jemal pogled. Dolina v polmraku je bila z nizkimi hišicami, ki so se pod snegom zdele pomanjšane, kot jaslice, stisnjene v kot. Medtem ko sem se bližala hiši, je naša mama doma že brala pismo, naslovljeno name, ki ga mi je pisala teta Ančka.

Njena pisma so bila vsa izpisana z enakomerno, drobno uradniško pisavo, napolnila so natanko vse štiri strani, odštevši matematično cdmerjene robove, in so v brezhibnem, lepotno pri-

vzdignjenem jeziku odražala vso njeno nestvarno naravo. Šele proti koncu zadnje strani si po njenih zanosnih lirizmihi mogel pričakovati dva, tri stvarne stavke, v katerih je odpravila vse, kar je bilo novic, kakor manjvredno šaro. Sledil je vdan podpis s pripombo, da zdravje pač kot vedno noče biti v redu. Na dnu so stale tete Tone štiri trdno začrtane pokončne črke, zadnja vedno opotekava, češ, kaj to pisanje, ki nič ni, -Tona.

Tokrat pa je mama takoj opazila, da je manjkal Tonin podpis. Tako si je prihranila delo in je prebrala le zadnji del pisma:

... Tono pa sem morala poslati v bolnišnico, tkaj slaba je bila. Menda je bil ta hitri rak, včeraj smo jo pokopali. Kaj bi pisala za pogreb, v tem snegu bi tako ne dobili pravi čas. Težko bo sedaj zame. Pridite no malo gor skoz.

Žalostna teta Ančka

Medtem sem jaz kakor zaljubljenec, ki se z darilom bliža izvoljenki, hitela skozi vas. Dobila sem prvi honorar za verze in kupila drago ruto in lepe nogavice za teto Tono (nalašč, da bi me zmerjala, da je za njo vse dobro, pravi greh je, kupovati take reči!) in skovala nekaj verzov zanjo. Našla sem mrzlo kuhinjo, v sobi za pečjo pa teto Anco, še bolj drobno v ruti, kakor neobgledano dvanaajstletno punčko. Samo gledala me je, kakor da me ne pozna več.

»Kaj ste bolni, teta? Kje je teta Tona?«

Zavekala je kakor otrok in ni mogla od hlipanja do besed.

Šele soseda mi je povedala, da je od hudega vsa vročična, ker se ne more navaditi na Tonino smrt.

Kako grda je bila dolina tisti večer, strupen zrak, Ratitovec kot grozljiva pošast v ozadju, vsa dolina zaprta okrog in okrog z mrzlim jeklenim obročem gora. Edino nad pokopališčem je trepetala mrzla svetloba. Našla sem grob in ga rahlo razkopala, da sem skrila vanj svoje prvo darilo za teto Tono, svoj prvi honorar in solze svoje prve velike ljubezni.

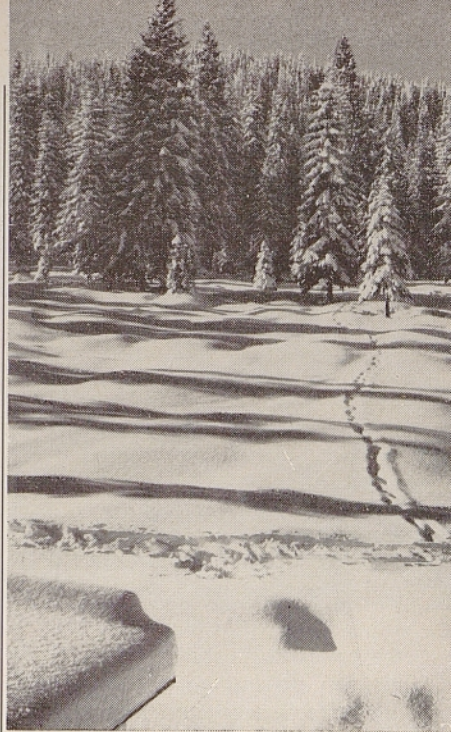
Nekaj pa sem vseeno zvedela, da mi je bilo odslej lažje pomisliti nanjo. V bolnišnici jo je obiskal sosed Matevž, eden najbogatejših kmetov v vasi. Čeprav je bila poleg tudi Ančka, se je prišel posloviti od nje in ji povedal, da jo je imel rad vse življenje, čeprav ga ni hotela. In kot mi je povedala pozneje teta Ančka, je šele na smrti postelji dahnila, kar je nosila kot skrivnost vse življenje, da je zanjo vedela le sestra: »Tudi jaz sem te imela rada, Matevž«. In srečen smehljal, ki ga je tudi v tistem trpljenju spremljal hudomušen vzgib v ličnicah, ji je spreletel obraz.

»Zakaj mi nisi tega nikoli povedala? Zakaj si me trdo zavrnila, ko sem ti hotel pokazati, da te imam rad! Potem nisem hotel siliti in iz ponosa, ker si me zavračala, sem vzel drugo. Za kaj si uničila življenje sebi in meni?«

»Mislil si, da te ne maram in si živel svoje življenje tudi brez mene. Z menoj se ne bi mogel poročiti. Nič nisi mislil na otroke, ne veš, da sva bratranca in tudi moja mati je bila poročena s svojim bratrancem. Tak par dobi otroke, ki niso normalni. Mogoče bi bila midva srečna, a bi onesrečila najine otroke. Zato sem svojo ljubezen raje zatajila. Vseeno sem srečna, da sva si to povedala.« In ni več spregovorila.

Bil je božični teden in zaželela si je unreti doma. Ko so ji hoteli izpolniti željo in so jo dvignili z ležišča, kjer je počivala s srečnim nameškom na ustnih, so opazili, da je mrtva. In takšna, spravljenjena z Bogom in ljudmi, razvezana svoje težke skrivnosti, je odšla v dolino pod Ratitovcem. Tam so božični zvonovi zazvonili v njen zadnji, deklško lepi Božič, meni pa v prvo veliko žalost.

Odtlej mi božični zvonovi nad dolino nikoli več tako veselo ne pojo.

Slovenci... je začel svojo poslanico Primož Trubar pred več kot štiristo leti. In Boris Pahor je pravilno razumel ta vzklík kot izraz ljubezni in zvestobe slovenstvu. Zato ni mogel molčati in danes nadaljuje poslanstvo, ki so ga v slovenski zgodovini po Trubarju doslej izpolnjevali Vodnikov Kranjec, Prešernov Črtomir, Levstikov Tugomir in Cankarjev Jernej. Verjetno je treba tako razumeti Pahorjevega Odiseja. Danes čuti pisatelj, da je slovenski človek že toliko dozorel, da lahko razmišlja o sebi zavestno, odkrito, na glas. Tako mislim, je nastala knjiga esejev, ki ji nekateri strežejo po življenju.

Ne glede na to, ali se s Pahorjevimi idejami in koncepti strinjamo ali ne, moramo zaplembo njegove knjige v Sloveniji obžalovati, saj pomeni ta nastop proti priznane mu pisatelju v zamejstvu, članu Društva slovenskih književnikov in članu Penkluba, klofuto v obraz vsem, ki verujejo v svobodo izražanja, in vsem, ki se trudijo za ustvaritev tistega enotnega slovenskega kulturnega prostora, o katerem je bilo že preveč napisanega. Žal pa primer s Pahorjevo knjigo in nekateri drugi pojavi kažejo, da niso vsi enako iskreno pripravljeni na kulturne izmenjave v tem prostoru. Še vedno hočejo nekateri ohraniti določene monopole nad slovensko kulturo na tej in na oni strani meje.

Kondor

PRAZNIK NAŠE PESMI V ZAMEJSTVU

POŽIVLJA NAŠO NARODNO SAMOZAVEST

IN KREPI NAŠ ETIČNI IZRAZ

V kratkem presledku so bili na Goriškem, v Trstu in na Koroškem trije nepozabni prazniki slovenske pesmi. V okviru katoliških prosvetnih zvez v Gorici, v Trstu in v Celovcu je nastopilo dvanajst, štirinajst, petnajst pevskih zborov iz teh naših mest in z dežele. Pevci so peli z vso sproščenostjo in globoko predanostjo lepoti melodij, ki so jih ustvarili slovenski skladatelji. V Celovcu je bil ta nastop ob Ciril Metodovi proslavi, v Gorici je bila vsakoletna Cecilijanka in v Trstu revija cerkvenih pevskih zborov. V vseh treh zamejskih pokrajinah je pelo nad petsto pevcev in so bili povsod pevski nastopi pripravljeni z veliko skrbnostjo.

V tej številki naše revije prinašamo slike tržaške pevske prireditve, kar nam je omogočila Zveza cerkvenih zborov, ki je želela na ta način dati priznanje vsem nastopajočim. Upamo, da bomo lahko prihodnjo številko posvetili goriškim zborom in želeli bi predstaviti potem tudi koroške pevce.

Revija tržaških cerkvenih pevskih zborov je bila letos prvič v Kulturnem domu, a je bil tudi ta premajhen. Pravijo, da je bil Kulturni dom samo še enkrat tako nabito poln kot to nedeljo. Slovenska prosveta je izrazila zadovoljstvo, da so se razmere toliko izboljšale, da je bil možen nastop v Kulturnem domu, čeprav seveda vprašanje lastništva še ni rešeno dokončno. Upamo pa, da bodo možni še novi nastopi.

Posebej smo z zadovoljstvom pozdravili pevce iz Beneške Slovenije in iz Kanalske doline, saj je bila tako vsa naša dežela združena po svojih ljubiteljih slovenske pesmi.

Pred pričetkom koncerta je imel dr. Zorko Harej, predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu kratek nagovor. Ker so njegove misli gotovo vodilo tako goriških kot koroških organizatorjev prosvetno pevske dejavnosti, jih objavljamo v celoti. Dejal je:

S pristrčnim pozdravom vsem navzočim, predstavnikom civilne in cerkvene oblasti, kulture, pevskim zborom in poslušavcem začenjam 4. revijo pevskih zborov, ki jo je pripravila Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

Naj mi bo dovoljena beseda o vrednosti in pomenu cerkvenih pevskih zborov. Pri tem mi sili misel v čas, ko sem kot deček željno čakal, da se s kora v domači cerkvi oglasi pevski zbor. Tisto dobro ali manj dobro petje je predstavljalo dogodek in doživljaj zame in za mnoge moje vrstnike tedaj in pozneje do druge vojne, ko je bilo tako glasbeno in sploh kulturno izživljanje edino mogoče. Kdor se je zanimal za svetno petje, je to delal kradoma. V splošnem smemo reči, da je bila na Primorskem v času med vojnama cerkev

tudi svetišče, kjer se je slovensko glasbeno izročilo ohranjalo in razvijalo. Spomnimo se na vrsto dobrih skladateljev, ki so takrat med nami ustvarjali in pustili opazne sledove predvsem v cerkveni glasbi. Do preteklega tridesetega leta je bilo še izdanih nekaj zbirk svetnih pesmi; poslej se je dejavnost naših, na Primorskem živečih skladateljev, osredotočila skoraj izključno na področje cerkvene glasbe. Približno v desetletju 1930 - 1940 so izšle štiri zajetne zbirke cerkvenih pesmi, ki so glede na čas in prostor nastanka nekaj veličastnega in bi bile v ponos tudi večjim narodom. In ker po naravnem pravilu pišemo za brave in skladamo za tiste, ki bodo peli ali igrali, in druge, ki bodo poslušali, smemo sklepati da je bilo glasbeno zanimanje veliko; pa tudi sicer vemo, da je delovalo mnogo zborov, pri katerih se je koncentriralo kulturno prizadevanje naših vasi, mnogo dobrih pevovodij in organistov, ki so hranili v tej težki dobi plamen slovenske kulture.

Njihovi dediči in nadaljevalci se vam bodo danes predstavili. Še eno prednost imajo cerkveni pevci, to je, da so pogosto, če ne vsako nedeljo, vključeni v duhovno dogajanje in bi jim morala biti duhovna vsebina umetniških del bližja in dostopnejša. Seveda velja mnogo pri petju tehnika, to je zgolj materialna sposobnost reproduciranja vokalnih skladb. Ker so naše telo in naši organi edini posredovalci pevskih umetnin, malo koristi vsa naša duhovna dovtetnost, če ti niso izurjeni in pripravljeni. Zato je potreben študij in veliko vaj. In prav nastop, kakršen je današnji, predstavlja spodbudo za boljše in bolj urejene pevske vaje in nudi priliko, da strnemo svoje moči in zberemo svoja preveč raztresena zanimanja.

Vemo, da so pevski zbori nestalni in spremenljivi: včeraj je neki zbor še lahko nastopil, danes ne more več, ker je kdo od pevcev zbolel, dela ali je drugače zadržan. Prav v zvezi z zborom smemo upravičeno govoriti o njegovi enkratnosti. Tudi pevovodij nam primanjkuje. Za zborovo rast je potreben stalen pevovodja, ki med svojimi pevci živi; da kdo sem in tja vskoči, ne prinaša zboru trajne koristi. Tudi so v zborih začetniki, ki ubirajo prve korake v petju, in bo današnji njihov prvi nastop.

Na koncu se za trenutek ustavimo z mislijo prav pri teh zborih, posejanih po naših vaseh in po mestu, ki v težkih razmerah, ki jih vsi ljubitelji zborovskega petja poznajo, neplačani, malokdaj pohvaljeni, pogosto grajani, opravljajo svojo versko, narodno in kulturno poslanstvo, ter pri tistih mnogih pevovodjih, ki tiho skladajo kamenček na kamenček v zgradbo našega duhovnega premoženja in bogatijo našo duhovno dediščino; dajmo jim zaslužen priznanje!

Pogled le na del množice v Kulturnem domu pri reviji naših pevskih zborov

DANILO SEDMAK

PRAZNIK V DRUŽINI

Praznik! Popredmetili smo ga, ustvarili smo iz njega potrošniško dobrino, ki zanima samo naše čute, ki dela preglavice gospodinji, ker ji nalaga veliko več dela, skrbi in uporabe denarja. Naj bo verski ali posvetni praznik, izgublja v naši družini na intimnosti, na domačnosti, na mističnosti, na družabnosti. Postaja pa neke vrste relax, odpočitek, odmor v nape-tem, vsakdanjem životarjenju.

In vendar judovska sobota, krščanska nedelja, »Sedmi dan je Bog počival«, pomeni veliko več kakor naš praznik, božični, velikonočni ali katerikoli praznik.

Medtem ko je delo izraz boja, disharmonije, je praznik izraz miru, človekove dostojanstvenosti, človekove svobode. S praznikom človek vnaprej nakaže svobodo, h kateri teži in za katero se bori. Z njim vzpostavlja tisto prvotno harmonijo, med seboj in naravo, med seboj in sočlovekom, med seboj in vesoljstvom, harmonijo, ki jo je naknadno porušil, harmonijo, v kateri živi in uživa otrok.

V svoji gospodovalnosti, v svoji težnji po zmaterializiranju vsega, kar nas obdaja, smo popredmetili tudi praznike. Zato ni prav nič slučajnega, da so v najbolj razkrojeni družini darovi največji po obsegu in po materialni vrednosti. Človek, ki nima časa, da bi dal nekaj osebnega svojemu otroku, svojim domačim, se »odkupi« z materialno dobrino; in to mu je nekako v uteho. Bolj kot ga peče vest, bolj skuša z balastom, z zunanjim videzom nadoknaditi, prikriti svojo krivdo, svoje pomanjkanje človeškosti. In to je prišlo tako daleč, da sega do njegove globine, do tega, kar je še njemu zelo pri srcu, do — družine!

Lahko bi to opravičili z današnjim tempom življenja, z današnjim sistemom, družbenim ali političnim, pravim, lahko, vendar dvomim. Mislim, da je vzrok nekje drugje: v stiski današnjega človeka, v zgubljanju istovetnosti današnjega človeka, v njegovi pretirani skrbi za vsakodnevne potrebe, v njegovem celotnem (in ne: celostnem) usmerjanju v zunanji svet. Pri tem pa pozabljamo nase, na našo družino,

na naše notranje bogastvo, na lastno osebnost. Ni-mamo časa, da bi se ustavili, da bi premislili, da bi se orientirali, da bi videli, kje smo in kam gremo, zato pa pozabljamo, da smo ljudje in da nas obkrožajo ljudje in ne figure.

Po vsem tem se lahko še čudimo, če govorimo o razkrajanju družine, o uhajanju mladine iz družine, o pomanjkanju družinske avtoritete, o tožbi mladih, da ne vidijo nikoli očeta niti pri mizi, kaj šele da bi se z njim pogovorili.

Praznik nam daje objektivno in subjektivno možnost, da vse to napravimo (kar nam delo onemogoča), predvsem pa, da damo družini, kar ji pritiče, da se z njo razvijamo, da živimo, da ji damo vzgled, da se z njo pogovorimo, da se z njo nasmejemo ali tudi zjočemo.

V preteklosti je bilo v naših družinah veliko več kreganja, jasno da so bile tu tudi različne koristi, razlike v generacijah ipd., bilo pa je tudi večje izmenjavanje misli, želja, teženj, kar pa danes izginja. Namesto tega je v naših družinah danes mir, odsotnost, praznosta. Nič več ali vedno manj stičnih točk je, zato nima smisla, da so člani družine skupaj. Niti zabave niso več skupne. Namesto da bi se družinska celica razvijala, modernizirala, prilagajala duhu časa, ostaja na starih shemah in to pomeni neuspeh družinske vzgoje, pomeni zastoj v razvoju, pomeni propadanje družine kot vrednote.

Zato pa moramo praznik v družini organizirati, vzpostaviti ga kakor so ga znali mnogi izmed naših očetov tako, da se ga še danes spominjamo z otožnostjo, in to ne glede na kraj in prostor, kjer smo ga proslavljali. Naj ima praznik skupno versko tematiko; pesem, izlet, smučanje, zabavo... naj bo vedno v družinski skupnosti tako, da bo ostal vsakemu posameznemu družinskemu članu v spominu kot — praznik, ki naj družino, človeštvo združuje, umirja, bodri, mu daje sile in poguma za delo ter zavest človekovega dostojanstva.

Med pesmijo in prošnjo za Japonsko

(Opomba: pesem je zgrajena po starem japonskem vzorcu tanka, ima vsaka kitica pet vrst in si vrste sledijo s 5, 7, 5, 7, 7 zlogi. Jaz sem namesto zlogov štel besede, da se tako prosto izrazim.)

Srpánska balada

Ne vprašujte me. Ne vem,
kako je bilo ptičku ime.
Ali je bil črnobel?
Z rdečimi lisami čez srcé?

Na bambusa oknu je arijo pel.
In ko veter je prišel
vroč,
z vonjem razprtih gladiol,
se je vzpel na voz vetra
trepetaje.

V zastrti bámbus se vrnil je potok samot.

Ne vprašujte me za notami.
Le to vem:
prvič, odkar živim,
sem jih razumel.

Na kup sonc zgorel
je mali srpán predzadnjega dne
še polóžil
ta dar.

Ne vprašujte me. Ne vem,
kaj naj bi bilo ptičku v ime.
V srcu zveni,
gor in dol;
da še zmeraj iščem prave besede
za gmajnico.

Vem le, da meni je pel.

Ali ste slišali tudi vi?

Da je Jezus, (Človek-Bog), trpel za Japonsko
pred več kot tisoč leti!
S skalami za pričo, s smehom straž
ob cesti v nazadnjaško Palestino. (Saj veste?)

Toda potem je spet čakal,
da se željé Njegovega srcá spomnimo, ustvarjalci.
Da bi nas zares zanimalo!
V Kagóšima smo šli pred štiristo poletji.
Z osmimi ribiči in z ubogimi mrežami.

Zdaj ni več teh bark.
In Jezus hodi k otokom vetrov drugače.
Mi, ljudje, smo našli moč
v neznatnem gnezdu krilnate svetlove. V zvoku,
Jezus pa zmeraj čaka na našo kitaro.

Dajte za les kitar — hrepenenje,
da gre z molitvijo v svod iskat.
Napnite strune, srebrne kot — križ,
da bomo sredi molkov zla prisluhnili smehljaje.
Glejte: v našem srcu spi oljénka ljubezni.

(Pripomba: sv. Frančišek Ksaverij se je s sedmimi tovariši izkrcal dne 15. avgusta 1549. Pristanišču je še danes ime Kagóšima. In prav je, da se misijonska dejanja spreminjajo; toda brez ljubezni v glavi, v srcu in v nogah ne bodo mogla roditi ljubezni. In ljubezen spremeni pekel življenja v nebesa.)

Darovi svete noči

Res, lepše noči nam Previdnost ni dala,
kot sveta božična je noč
in slajših trenutkov nam ni darovala,
kot je svetonočna polnoč.

Darov bogatejših nam ni podarila
še roka nobena do zdaj:
obljuba se nam je nocoj izpolnila,
ki Bog jo je storil nekdaj.

Hvaležno sprejmimo darove bogate,
ki Dete jih božje deli,
nesimo jih radi med ljubljene brate,
ker Detece to si želi.

Od danes na svetu vsi bratje bodimo,
sovrášтво naj mine povsod:
v božje otroke se vsi prerodimo
in bomo postali en rod.

Slavko

MED BENEŠKIMI SLOVENCMI

V sredini decembra je bila v Vidmu pomembna konferenca o izseljevanju in problemih, ki jih ta pri naša deželi Furlaniji - Julijski krajini, ki je — kot znano — izredno podvržena temu žalostnemu pojavu. Če pomislimo še na veliko število diplomirancev, ki morajo po končani univerzi v tuja industrijska vele-mesta, potem vidimo, da je izseljevanje res nekaj težkega in pekočega. Iz notranjosti Furlanije se izse-ljujejo predvsem mladi delavci, iz gorskih območij Karnije in Beneške Slovenije pa tudi starejši ljudje in dekleta.

Na videmski konferenci so izseljenci obravnavali važnejše probleme. Nastopili so predstavniki različ-nih emigrantskih društev, med njimi tudi štirje pred-stavniki Društva slovenskih izseljencev iz Furlanije - Julijske krajine, ki so temeljito obdelali svoje ekonom-ske, socialne in narodnostne probleme. Bilo je najbrž prvikrat, da so štirje mladi Slovenci iz Benečije v sa-mem Vidmu in pred javnostjo ter oblastmi nastopili z vso odločnostjo za uveljavitev narodnostnih pravic prebivalcev Kanalske doline, Terske doline, Rečanske in Nadiške doline. S tega vidika je ta dogodek izredno pomemben za vso zamejsko slovensko skupnost. S svojimi referati so na konferenci nastopili predsednik Društva Marko Petrič, člani Dino del Medico, Renzo del Medico ter Hijacinta Kont.

Ker smo se hoteli približe seznaniti s problemi in življenjem Društva slovenskih izseljencev, smo aktiv-nega in prijaznega predsednika Petriča prosili za ne-kaj pojasnil. Razgovor je takole potekel:

Koliko članov šteje vaše društvo?

Zdaj že okrog 500, ki smo porazdeljeni po 13. sek-cijah.

Kdaj ste ustanovili Društvo?

Pred nekaj več kot enim letom, in sicer točno 31.8. 1968 v Orbe v francoskem delu Švice.

Kako to, da ste hoteli svoje slovensko društvo in niste hoteli biti včlanjeni v sorodnih furlanskih, oz. italijanskih društvih?

Dokler se nismo osamosvojili, ni hotel nihče po-slušati naših specifičnih problemov in zahtev. Tega smo se naveličali in ustanovili popolnoma svoje slo-vensko društvo. Rezultat samostojnega življenja je že tu: postali smo zanimivi in zdaj nas vsi vabijo in že-lijo sodelovanja z nami.

Koliko Benečanov živi v Švici?

Od 1500 do 2000. Od teh je okrog 1000 stalno nase-ljenih v Švici. Ostali pa so sezonski delavci, ki se na zimo vračajo domov. Slednji živijo v slabših delovnih pogojih, imajo v glavnem težje in nevarnejše delo visoko v gorah, večkrat spijo po barakah, so nepopol-no socialno zavarovani.

V glavnem živite v dobrih socialnih razmerah?

Nekateri že. Plače namreč niso slabe, toda v Švici je standard zelo visok, življenjski stroški občutni. Če hočemo kaj prihraniti ali pa poslati domov, posebno tisti, ki živijo sami, potem pa moramo štediti tudi na malenkostih, to je si sami kuhati, prati itd.

V kakšnem odnosu ste do švicarskih oblasti in obra-tno?

V danih pogojih niso odnosi slabi. Jasno pa je, da človek pogreša v tujini marsikaj, kar mu je doma dano. Toda tudi živeti je treba, mislim živeti brez strahu pred brezposelnostjo.

Kakšni pa so vaši medsebojni stiki?

Velike razdalje, gorati švicarski kraji, delovni ur-niki: vse te okoliščine nam precej otežkočajo medse-bojne stike, ki jih pa vseeno ne zanemarjamo.

Kakšno je glavno delo Društva?

Imamo občne zборе, po možnosti kakšne širše se-stanke, tiskamo svoj vestnik, razpravljamo o naših so-cialnih razmerah in o narodnostnih razmerah doma v Beneški Sloveniji.

Imate kakšne stike s Slovenci ostalih slovenskih pokrajin?

Zaenkrat še ne, ker se ne poznamo dosti med se-boj. Upamo pa, da bo tudi do tega prišlo.

In še eno vprašanje: ko ste prvič nastopili pred tako širokim občinstvom, ste se kaj bali?

Seveda sem se. Vmes so se mi tuintam zašibile noge. Vendar pa sem bil zadovoljen, še več: srečen, da sem lahko povedal, kar mene in nas vse tako teži.

Društvo je torej napravilo prvi večji korak v jav-nost. Vsi želimo, da bi doseglo čimveč uspehov na narodnostnem in socialnem področju in tako pripo-moglo k boljšemu življenju rojakov izpod Matajurja.

Drago Štoka

Mešani pevski zbor s Katinare je zapel: *Pozdravljam te vipavski dol* (Laharnar), *Ptici* (V. Vodopivec), *Na planine* (H. Satner). Zbor vodi Just Lavrenčič

Mešani pevski zbor pri Novem sv. Antonu je zapel: *Sedma ura* (B. Šček), *Pod oknom* (J. Flejšman - Hubad), *Kaj pa delajo ptički* (ljudska, har. Emil Adamič). Zbor vodi Janko Ban

Mešani pevski zbor iz Bazovice je zapel: *V tujini* (Groebnig), *Lansko veselje* (ljud. - Adamič), *Zimska* (E. Adamič). Zbor vodi Zorko Harej.

Mešani pevski zbor »Rečan« z Ljes v Beneški Sloveniji je zapel: *Oj božime (ljudska - harm. Specogna), Kukavica (lj. - harm. Žirovnik), Rečanska dolina (N. Specogna)*. Zbor vodi Rino Marchig.

Moški pevski zbor izpod Grmade je zapel: *Kako bom ljubila (lj. - harm. M. Bajuk), Soči (J. Aljaž), Tam, kjer pisana so polja (D. Bučar)*. Zbor vodi Ivo Kralj.

Mešani pevski zbor pri Sv. Ivanu je zapel: *Nočoj se mi je sanjalo (E. Adamič), Znamenje (Fr. Venturini), Naše gore (A. Foerster)*. Zbor vodi Nada Zerjav.

RAZMIŠLJANJE O „VROČI JESENI“ V ITALIJI

Boj za kruh ali boj za oblast? To je osnovno vprašanje, katero si zastavlja demokratična javnost ob sedanjih nemirih v državi.

»Svoboda — je dejal ministrski predsednik Rumor po incidentih s smrtno žrtvijo v Milanu — je najbolj dragocena dobrina, katero imamo, ter jo moramo braniti iz dneva v dan.«

In pisatelj Solženicin pravi v protestnem pismu Zvezi sovjetskih pisateljev: »Čas je, da pomislimo, da smo najprej in predvsem ljudje. Človeštvo se razlikuje od živalskega sveta po govoru in mišljenju. Po naravi morajo biti ljudje svobodni. Če jih vklenejo, postanejo spet živali.«

AMENDOLOV NAČRT

Komunistični poslanec Amendola je že leta 1966 v imenu svoje stranke stavil predlog, naj bi komunisti, socialisti in katoličani ustanovili »enotno stranko vseh delavcev«, ki bi bila zmožna prevzeti oblast. Po tem načrtu naj bi tudi združili sedanje sindikalne zveze CGIL (komunisti in socialisti), CISL (demokristjani) in UIL (socialni demokrati in republikanci) v skupen sindikat, ki bi štel okrog 10 milijonov članov. V letošnji »vroči jeseni« naj bi se utrdila enotnost treh sindikalnih zvez, tako da bi v letu 1970 lahko podpisali ustanovno listino nove enotne sindikalne konfederacije..

Hud udarec proti temu komunističnemu načrtu je bila eksplozija nasilja v Milanu. Glasilo socialnih demokratov L'UMANITA' je 21. 11. 1969 zapisalo: »Upamo, da bo zdrava pamet prevladala vsaj pri sindikatih. Čas je, da se določeni sektorji demokratičnega sindikalnega gibanja zavedò, da pade odgovornost — če je zdaj v državi takšen položaj, da lahko le nekaj stotin razgrajačev spravi v nered celo mesto — tudi na tiste, ki niso znali preprečiti politične instrumentalizacije zakonitih zahtev delavcev ter njihove ekstremistične degeneracije.«

In rimski list IL TEMPO (21. 11. 1969) ugotavlja: »Smešno je govoriti o ekstremističnih skupinah ter jim naprtiti odgovornost za umor v Milanu in za sedanjo napetost v državi. Te ekstremistične skupine so manevrska masa komunistične stranke, ki se je poslužuje za nasilni napad na demokratične ustanove, ne da bi se kompromitirala v prvi osebi. Slednje ji omogoča, da se akreditira pri raznih levičarskih strujah večinskih strank kot demokratična stranka.«

PREOSNOVA DRUŽBE

Stavke med drugim dokazujejo, da živimo v demokratičnem sistemu; diktature namreč stavk ne dovoljujejo ter pošiljajo nad delavce tanke, kot uči primer Češkoslovaške.

Demokrati odklanjamo demagogijo, ker končno vodi v diktaturo, a po drugi strani zahtevamo postopno preosnovo celotne družbe z demokratičnimi metodami, v prvi vrsti z demokratičnimi volitvami ter ne s pouličnimi nasilji in umori. To pa ni samo materialno, marveč tudi moralno vprašanje, ker pravičnejše družbe ne bomo ustvarili zgolj z vedno večjim apetitom po višjih dobičkih in višjih plačah, pa najsi bo to v Italiji ali v Jugoslaviji ali kjer koli na svetu...

Za ta namen je treba v Italiji povečati spoštovanje do državljana na splošno in do delovnega človeka posebej! Zlasti Slovenci upravičeno poudarjamo, da morajo načela republiške ustave postati stvarnost, ker so ostanki fašistične zakonodaje in totalitarne miselnosti naperjeni proti nam bolj kot proti komurkoli. Zahtevamo reformo državne uprave in javnih ustanov (vštevši socialno zavarovanje) z odpravo ostankov burbonske birokracije ter humanizacijo delovnih odnosov v podjetjih z odstranitvijo preostalega paternalističnega avtoritarizma.

Borimo se, da nikakor ne bodo ostale mrtva črka določbe republiške ustave, ki pravi med drugim:

Člen 2: »Republika priznava in jamči nekršljive pravice človeka, bodisi kot posameznika bodisi v socialnih skupnostih.«

Člen 3: »Vsi državljani imajo enako socialno dostojanstvo, ter so enaki pred zakonom, ne glede na spol, raso, jezik, vero, politično prepričanje ter osebno in socialno stanje.«

Člen 4: »Republika priznava vsem državljanom pravico do dela ter ustvarja razmere za dejansko izvajanje te pravice.«

Člen 6: »Republika ščiti s posebnimi predpisi jezikovne manjšine.«

Enako spada v širši okvir preosnove družbe gospodarsko programiranje, katero morajo demokratične stranke pospešiti. Stalna obveznost programiranja — pravi zadevni zakon — je politika, ki teži k polni zaposlitvi ter k višji in bolj človeški valorizaciji delovnih sil. Programiranje — dodaja zakon — hoče zlasti:

1. odpravo še vedno obstoječih pomanjkljivosti v prvenstveno važnih socialnih storitvah, kot so: šola, stanovanje, zdravstvo, socialna varnost, znanstvene raziskave, poklicna izobrazba, prevozi, urbanistična ureditev, obramba tal;

2. enako plačilo za delo v kmetijstvu ter v dejavnostih izven kmetijstva;

3. odpravo razlike med razvitimi in zaostalimi pokrajinami.

Omenjene cilje — predvideva zakon — bo mogoče doseči v 15-20 letih, če bo stopnja naraščanja narodnega dohodka ostala visoka (letni porast za 5%) ter bo

gospodarskemu sistemu zagotovljena notranja stabilnost (ravnovesje cen) in zunanja stabilnost (ravnovesje plačilne bilance s tujino).

V podjetjih so jamstvo za humanizacijo delovnih odnosov demokratični sindikati, ki imajo veliko poslanstvo in s tem tudi veliko odgovornost. Novo močno orožje bodo sindikati dobili s »statutom delavcev«, katerega je vlada odobrila 20. 6. 1969 ter ga je takoj izročila v razpravo parlamentu.

Zakonski osnutek je prvotno vseboval 25 členov, a je pristojni senatni odbor povečal njihovo število na 41. Prvo poglavje vsebuje temeljna načela za zaščito dostojanstva delavcev ter za svobodno uveljavljanje osebnih pravic v podjetjih. Drugo in tretje poglavje pa jamči aktivnejšo navzočnost sindikatov v notranjosti tovarn. Delavcem je priznana pravica, da ustanavljajo v podjetjih sindikalna zastopstva, če so člani sindikalnih zvez, ki podpisujejo vsedržavne kolektivne delovne pogodbe. Delavske skupščine v podjetjih so lahko v delovnem času.

Važen je tudi člen zakonskega osnutka, ki spreminja zakon iz leta 1966 o individualnih odpustih. Če sodnik prekliče »odpust brez upravičenega razloga«, mora delodajalec ponovno vzeti delavca v službo. Po zakonu iz leta 1966 se je delodajalec lahko uprl ponovni zaposlitvi s tem, da je v zameno plačal odškodnino.

Še pred odobritvijo »statuta delavcev« v parlamentu so bili v zadnjem času podobni predpisi vključeni v nove delovne pogodbe za obsežne kategorije delavcev.

Delovna pogodba za gradbince (katerih je v državi okrog 900.000) z dne 8. 11. 1969 predvideva med drugim: priznanje izvolitve delavskih zaupnikov v podjetjih, ki imajo preko 30 zaposlenih; na vseh deloviščih bodo lahko imeli 6-krat na leto sindikalne skupščine in to ne glede na število zaposlenih; dogovor o skupnih pobudah za strokovno izobrazbo.

Načelni sindikalni sporazum v gumarski industriji Pirelli z dne 14. 11. 1969 pa določa: ustanovitev sindikalnih komisij v obratih, delavske skupščine med delovnimi urami, do 10 plačanih ur za sodelovanje na skupščinah in uvedbo plačanih funkcionarjev v notranjih delavskih komisijah.

Podobno načelni sindikalni sporazum z dne 7. 12. 1969 za delavce kemične industrije, katerih je 250.000,

priznava sindikalnim zastopstvom v podjetjih pravico do pogajanj o vprašanih, ki spadajo pod vsedržavno kolektivno delovno pogodbo. V podjetjih je dovoljeno imeti sindikalna zborovanja, na katerih lahko sodelujejo tudi zunanji sindikalni voditelji.

In končno nova kolektivna delovna pogodba za kovinarje industrije z državno soudeležbo z dne 9. 12. 1969 dovoljuje sindikalna zborovanja med delovnim urnikom do 10 plačanih ur ali izven delovnega urnika na način, o katerem se sporazumeje v okviru podjetij.

V vsakem primeru je dovoljeno sodelovanje zunanjih sindikalnih voditeljev, le njihova imena je treba sporočiti ravnateljstvu podjetja.

Vseh kovinarjev v državi je nad milijon 300 tisoč, od tega 300 tisoč v industriji z državno soudeležbo in ostali so zaposleni v zasebni industriji.

PLAČE IN ZAPOSILITEV

V okvir tega globalnega socialnega programa za preosnovo družbe je treba postaviti podrobne ekonomske zahteve delovnega človeka.

Demokrati odklanjamo »diktaturo proletariata«, ker je zgolj stalinistična demagogija, ki vodi v »diktaturo nad proletariatom« komunističnih režimov. Industrijski delavec je del naroda kot kmetije, izobraženci in vsi delovni ljudje ter zaradi tega z vsem narodom deli dobre in slabe čase: dobro in slabo gospodarsko konjunkturo.

Glavni cilj pravične gospodarske politike mora biti ustvarjanje novih delovnih mest, kar izrecno poudarja tudi zakon o gospodarskem programiranju. Za ta namen pa je potrebna obsežna akumulacija kapitalov (zasebno in javno varčevanje), ker ustvaritev enega samega delovnega mesta zaradi naglega tehnološkega razvoja zdaj stane v Italiji: 22 milijonov lir v kovinarski industriji, 40 milijonov lir v kemični industriji in kar 142 milijonov lir v železarski industriji.

Kako nevaren sovražnik je prekinitve proizvodnje zlata si delavce, vidimo iz opozorila ministra za delo Donat Cattina, po katerem je zaradi sindikalnih sporov samo v septembru industrijska proizvodnja padla za 2,5%.

»To pomeni — je dejal minister — da se utegne letos narodni dohodek povečati samo za 4,5% in ne za predvidenih 6,8%. Nad tisoč milijard manj narodnega

Otroški zbor »Slomšek« iz Bazovice je izvajal: *Lahko noč* (J. Brahms), *In polje prepeva* (Soeur Sourise), *Živeli* (P. Rančigaj). Zbor vodi Eliana Zajec.

dohodka bo prizadelo predvsem že itak šibke investicije z izgubo na deset tisoče delovnih mest.«

Če vzamemo za povprečje kovinarsko industrijo, kjer stane ustvaritev enega delovnega mesta okrog 20 milijonov, vidimo, da je s tisoč milijardami narodnega dohodka izgubljena zaposlitev za 50.000 ljudi. Slednje je tembolj tragično, ker je število delovnih mest zadnja leta v državnem in deželnem okviru padalo, a po drugi strani se nadaljuje beg s kmetov z nastajanjem novega mestnega proletariata. Zlasti v velikih mestih spremlja zaposlitveno krizo stanovanjska stiska, medtem ko je v drugih krajih — v glavnem na podeželju — praznih okrog en milijon stanovanj.

Po podatkih osrednjega statističnega zavoda ISTAT je bilo leta 1967 v Italiji 19.383.000 zaposlenih in podzaposlenih, od tega podzaposlenih 1.279.000 ali 6,4%. Brezposelnih je bilo 689.000 ali 3,4% ter začasnih izseljencev 360.000.

Te številke, ki so morda celo optimistične, dokazujejo, kako mora imeti zaposlovanje v Italiji absolutno prednost pred vsemi drugimi odločitvami gospodarske politike, tudi pred poviševanjem plač.

V letih 1938-1967 so se plače povečale za 70% ter celotni delovni stroški (plače in socialne dajatve v korist delavcev) za 160%. V obdobju 1953-1967 so se cene na drobno (v katerih je med drugim vključen dobiček industrije in trgovine) dvignile za 55% (3,5% — 4% na leto) ter plače za 140% (povprečno 10% na leto), kar potrjuje porast kupne moči delavcev in uradnikov. Do podobnih zaključkov o razvoju standarda pridemo, če se ozremo malo naokoli po avtomobilih, televizorjih in gospodinjskih strojih ter po načinu življenja prebivalstva.

Čisti proizvod industrije je leta 1966 veljal 13.334 milijard lir. Delitev dohodka je bila naslednja: 59,7% (leta 1967 60,3%) za plače in socialne dajatve v korist delavcev, 31,8% za odškodnino investiraneemu kapitalu in podjetnikom, 3,4% za neposredni davek na družbe ter 5,1% za čisti prihranek (varčevanje) podjetij.

S tem pa smo pri »politiki dohodkov«, o kateri smo veliko slišali na primer pri britanskih laburistih. Kot morajo biti sindikati nepopustljivi v zahtevi po ustvarjanju novih delovnih mest, tako morajo pri postavljanju plačnih zahtev dokazati čut odgovornosti z upoštevanjem postopnega razvoja celotnega gospodarskega sistema (porast narodnega dohodka in akumulacije kapitalov)

ter omejenih možnosti malih in srednjih podjetij, ki so pogosto zadolžena.

Ekonomika loči kratkoročno in dolgoročno politiko dohodkov. Kratkoročna politika dohodkov ima za cilj notranjo stabilnost (ravnovesje cen ter pobijanje inflacije z nadzorstvom nad cenami in plačami) ter zunanjo stabilnost (ravnovesje plačilne bilance s tujino s spodbujanjem izvoza in »nevidnih postavk«, kot so turizem, pomorske prevoznine in denarne pošiljke izseljencev). Dolgoročna politika dohodkov pa je še korak naprej v okviru gospodarskega programiranja; tiče se delitve dohodkov in narodnega bogastva (med drugim s primernimi davčnimi stopnjami in z ukrepi za »socialno varnost«) ter investicij za razmah gospodarstva ob soodelovanju vseh družbenih slojev.

Zrelost britanskega ljudstva dokazuje dejstvo, da sindikati podpirajo laburistične vlade pri politiki dohodkov, čeprav ta ne pomeni samo nadzorstva nad cenami, ampak tudi nadzorstvo nad plačami, ker je treba pobijati inflacije ter utrjevati funt šterling in s tem kupno moč ravno revnejših slojev prebivalstva. Videti je, da britanski sindikalisti dobro poznajo ekonomske zakone, po katerih povišanje plač ne povzroči dviga cen le v določenih primerih: 1. če niso vsi proizvajalni faktorji (delo, kapital, surovine) popolnoma izkoriščeni; 2. če narašča produktivnost ter je ponudba blaga večja od povpraševanja; 3. če padajo proizvajalni stroški (na primer zaradi nove tehnologije in specializacije delovne sile).

Dviganje cen je mogoče brzdati s samodisciplino potrošnikov, z državnim nadzorstvom ter s skupno akcijo proti inflaciji vlade, proizvajalcev in sindikatov. Italijanska zveza potrošnikov je te dni objavila poziv za samodisciplino in porazdelitev nakupov na daljši rok v zvezi s 13. plačo, ki bo letos znašala za vse delavce in uradnike v Italiji ogromno vsoto 1.200 milijard lir ali 9,6% več kot leta 1968. Lani decembra so se nakupi povečali za 63% v primeri s povprečjem ostalih 11 mesecev.

Lira je letos dobila že dovolj udarcev ter je vlada morala pričeti politiko kreditnih omejitev, kar utegne negativno vplivati na proizvodnjo in s tem na zaposlitev. Samo v tednu (14 - 21. 11. 1969), ko je bila enodnevna splošna stavka (19. 11. 69), je lira na svetovnih finančnih tržiščih nazadovala v primeri: s francoskim frankom za 0,13%, z goldinarjem za 0,14%, z marko

Mešani pevski zbor iz Mačkovelj je zapel: *Soči (Dev - Vrabec)*, *Rož, Podjuna, Zila (P. Kernjak)*, *Naša pesem (E. Adamič)*. Zbor vodi Dušan Jakomin.

Mešani pevski zbor iz Boršta je izvajal: *Pevec (A. Foerster), Slovenec sem (G. Ipavec), Triglav (J. Fleišman)*. Zbor vodi Drago Petaros.

za 0,20%, z belgijskim frankom za 0,30%, z dolarjem za 0,30%, s švicarskim frankom za 0,40%, s funtom sterlingom za 0,45%.

Iz pisanja moskovske »Pravde« je razvidno, kako so tudi v Sovjetski zvezi — čeprav z dolgoletno zamudo — prisiljeni vedno bolj priznavati in uveljavljati zakone tržnega gospodarstva Zahoda. Partijski osrednji odbor v Moskvi je oktobra odredil odločno reformo industrijskih obratov. Po vzorcu kemičnega kombinata v Ščekinu pri Moskvi bodo po vsej državi izvedli korenito štedenje z delovno silo, da znižajo stroške in ustalijo položaj na delovnem tržišču. Dosedanje reforme — priznava »Pravda« — niso odstranile pomanjkanja za interesiranosti delavcev, kar je glavna hiba dosedanje ureditve; zaradi tega je treba sistem proizvodnje temeljito spremeniti. Zakonska zajemčenost delovnega mesta je odpadla ter so v Ščekinu v 12. letih odpustili 879 delavcev. Odvečna delovna sila se mora prešolati in zaposliti drugje. S temi drastičnimi ukrepi sta se delovna storilnost in proizvodnja v tovarni povečali.

Še prej so pričeli z odpravljanjem »političnih tovarn« v Jugoslaviji in ta proces še ni zaključen. Parlamentarna resolucija o gospodarski politiki v letu 1970 pravi, da so glavni cilj v prihodnjem letu stabilizacija tržišča (boj proti naraščanju cen in inflaciji), povečanje izvoza ter zmanjšanje primanjkljaja v plačilni bilanci s tujino.

Znani vseučiliški profesor Sirotkovič je na posvetu jugoslovanskih ekonomistov na Bledu (20-21. 11. 1969) jasno opozoril, kako ima akumulacija kapitalov prednost pred poviševanjem plač. »Produktivnost dela v zadnjih letih — je dejal Sirotkovič — narašča hitreje, v letu 1969 pa znatno hitreje, kot realni dohodki na zaposlenega. Potemtakem lahko govorimo o racionalnem ravnanju proizvajalcev v politiki delitve dohodka. Namen ekonomske politike v letu 1970 je izboljšanje življenjske ravni v skladu s povečanjem narodnega dohodka in produktivnosti ter s krepitvijo reproduktivne in akumulativne sposobnosti gospodarstva.«

V republiški skupščini v Ljubljani pa so 19. 11. 1969 ob obrazložitvi ekonomske resolucije za prihodnje leto pojasnili da ima ena tretjina zaposlenih v gospodarstvu v Sloveniji plačo manj kot 80.000 starih dinarjev na

mesec. Okrog 7% zaposlenih prejema manj kot 60.000 dinarjev in 14 odstotkom zaposlenih zaradi nelikvidnosti podjetij grozi uvedba minimalnih osebnih dohodkov (35.000 dinarjev na mesec).

Kot kaže, delavci v Jugoslaviji bolj kot v Italiji razumejo in pošteno priznajo, da je treba biti soudeležen tudi pri riziku, če hočeš biti soudeležen pri dobičku!

Skratka, finančni viri so v vsaki državi omejeni; potrebne so prioritete izbire ter mora zaposlovanje imeti prednost pred poviševanjem plač.

Kakor spominja Kalecki, vodijo v polno zaposlitev zlasti ukrepi: primerna politika javnih del, nizka obrestna mera in nizki davki za investicije, širjenje terciarnih dejavnosti (servisi od trgovine do javnega zdravstva; v Ameriki — ki je najbolj industrializirana država na svetu — je veliko več ljudi zaposlenih v terciarnih dejavnostih kot v industriji), mednarodni dogovori (na primer Evropske gospodarske skupnosti) o likvidnosti in zunanji trgovini (povečanje izvoza spodbuja tudi zaposlovanje).

Uvajanje moderne tehnologije lahko v začetku negativno vpliva na zaposlitev, ker stroji zamenjajo ljudi. Na daljši rok pa v okviru umnega gospodarskega programiranja tudi nova tehnologija spodbuja zaposlovanje, ker zniža proizvodne stroške in cene ter s tem dviga povpraševanje po blagu, ki končno vodi v povpraševanje po novi delovni sili za proizvodnjo. Poleg tega je treba v moderni dobi proizvajati vedno več strojev (na primer elektronskih) ter se lahko v ta sektor usmeri prešolana in specializirana delovna sila.

ZAKJUČEK

Boj za kruh je pravičen boj, a moramo vsi delovni ljudje paziti, da ne nasedemo demagogiji, ki bi nam poleg kruha vzela še svobodo.

Prav tako je res, da je boj za kruh in svobodo lahko združen z bojem za oblast, a ta boj je treba bojevati ne s pouličnimi nasilji in umori, marveč na demokratskih volitvah ter v oblastvenih organih od občinskih svetov do parlamenta.

Radio Trst A ima prav o božiču svoje največje poslanstvo, saj sežejo njegovi valovi do vseh slovenskih vasi in prinašajo prav za božič našim ljudem božično razpoloženje. Če postaja te naloge ne bi opravljala, bi zanemarila svojo veliko nalogo, ki ji je dana in bi izgnila še zadnja trohica njene popularnosti, ki jo uživa. Slovenski poslušavec more namreč edino preko naše postaje uživati božično praznično razpoloženje, ker matična država uradno ne priznava božičnih praznikov in tako seveda tudi ne radijske postaje. Zato bodo pač radijski sprejemniki te praznike skoro vse dni usmerjeni na valove naše radijske postaje.

KAKŠEN BO SPORED
NA BOŽIČNI VEČER

Zanimali smo se, kakšna zamisel je vodila sestavljavce božičnega sporeda. Poleg priložnostnih drobcev v sporedu božičnega večera, se bo pričela nepretrgana oddaja po večernih poročilih ob 20.35 z naslovom »Sveta noč, blažena noč«. Tedaj se bo prvič oglasila melodija Svete noči... Za tem se bodo ves večer vrstile slovenske božične pesmi, vmes pa bodo govorjeni vložki: božični odlomek iz Dalmatinove biblije, kratko Ukmarjevo razmišljanje o Mariji, recitacije ljudskih božičnih pesmi, misel o Palestini ob Kristusovem rojstvu, intervju s skladateljem božične pesmi, ki je prejela nagrado in podobno. Kot smo že rekli, bodo vse te govorjene sestavke povezovale slovenske božične pesmi. Opolnoči bo prenos sv. maše iz bazovske župne cerkve.

NA BOŽIČNI DAN

Na sveti dan bodo lahko poslušali mladi poslušavci Calvinovo pravljico igrano »Zvezda je obstala« v Beličičevem prevodu. Celovečerni spored pa bo imel naslov: V lučkah se svetijo tihi domovi — božična razpoloženja v besedi in glasbi. Tudi ta večer bodo na sporedu božične pesmi, le da bo repertoar bolj pisan in ne bo samo slovenski kot na sveti večer. Za ta večer so

ODISEJ OB JAMBORU ZAPLENJEN

Cenjenim uredništvom Dela

Demokracije
Gospodarstva
Katoliškega glasa
Mladike
Novega lista
Primorskega dnevnika

s prijazno prošnjo za objavo.

PROTESTIRAMO

Pisatelj Boris Pahor je objavil pred nekaj meseci v Trstu knjigo *ODISEJ OB JAMBORU*, v kateri je v ponatisu zbral svoja razmišljanja o slovenski narodni problematiki, ki jih je zadnja leta objavljala v tržaški reviji *Zaliv*. Njegove misli so odjeknile v celokupnem slovenskem kulturnem prostoru, začeni s SR Slovenijo. To je prišlo do izraza ne samo v odzivu matičnega tiska, ampak tudi v več ali manj aluzivnih ideoloških nastopih oblastvenih predstavnikov, s članom Sveta jugoslovanske federacije Edvardom Kardeljem na čelu. Na vsak način uradno nasprotovanje pisateljevim tezam ni prestopilo okvira, ki je lasten prosvetljeni skupnosti, v kateri se ideja izpodbija z idejo. Bilo je vsekakor nepredstavljivo, da bi se v času odprtih meja, čedalje širše demokratizacije in združujočega se slovenskega kulturnega prostora, ideja začela izpodbijati z administrativno prisilo. To še najmanj v dneh, ko se tudi jugoslovanska kultura klanja junaškemu liku pisatelja Aleksandra Solženicina, njegovemu boju za svobodo duha.

Nepredstavljivo se te dni dogaja. Iz neizpodbitnih virov izhaja, da se knjiga slovenskega pisatelja Borisa Pahorja, člana Društva slovenskih književnikov in slovenskega PEN-cluba, oblastveno zasega na območju SR Slovenije. Vrnjen je moral biti celo izvod, poslan v knjižnico Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Pahorjeva esejistična zbirka ni kakšna izzivalna agitka, ki bi neodgovorno naskakovala sedanjo družbeno ureditev v matični Sloveniji. Nasprotno je prizadeto, dostojanstveno in kulturno napisana knjiga, v kateri slovenski pisatelj socialist, privrženec medvojne Osvobodilne fronte in povratnik iz nacističnih uničevalnih taborišč, uporablja neodvzemljivo pravico lastne svobodne presoje, ko pretresa določen zgodovinski položaj.

Zato podpisani javni in kulturni predstavniki

izjavljajo

da se na kulturni ravni more oceniti oblastveno zaseganje Pahorjeve knjige samo kot dejanje izvenkulturne samovolje, ki mu kakršnokoli sklicevanje na tiskovno zakonodajo ne more odvzeti njegovega mračnjaškega bistva;

da se na politični ravni more isto dejanje oceniti samo kot absurd, ki bi je v obraz najboljšim evolutivnim težnjam v tem delu Evrope;

da takšno dejanje neodgovorno ruši tisto enotnost slovenskega kulturnega prostora, h kateremu je slovenska kultura zadnji čas težila;

da takšno dejanje objektivno dokazuje, da njegovi pobudniki nimajo proti Pahorjevim tezam drugega argumenta kakor administrativno prisilo.

Zategadelj podpisani javni in kulturni predstavniki

i z r a ž a j o

svojo ponosno solidarnost s slovenskim tržaškim pisateljem, s katerim se v tem trenutku, ne glede na nazorsko stališče posameznikov in tudi ne glede na konkretno vrednotenje avtorjevih idejnih izhodišč, identificira njihova lastna svobodna vest.

Laura Abrami, ravnateljica liceja »F. Prešeren«, Trst - Karel Bajc, profesor, Trst - Marjan Bajc, profesor, Trst - Andrej Bratuž, publicist, Gorica - Ninko Černic, profesor, Gorica - Avgust Černigoj, akademski slikar, Trst - Marija Češčut, članica SKADA, Gorica - Rafko Dolhar, občinski svetovalec, Trst - Jožko Gerdol, radijski uslužbenec, Trst - Anton Kacin, upokojeni ravnatelj in slovenist, Trst - Marija Kacin, profesorica, Trst - Metka Kacin, farmacevtka, Trst - Janko Jež, ravnatelj učiteljsišča »A. M. Slomšek« in slovenist, Trst - Koren - Škerk Zora, slikarka, Trst - Milan Lipovec, književnik, Trst - Aleš Lokar, univerzitetni docent, Trst - Danilo Lovrečič, publicist, Trst - Humbert Mamolo, profesor in pevovodja, Trst - Marij Maver, publicist, Trst - Pavle Merku, skladatelj in slovenist, Trst - Danijela Nedoh, publicistka, Trst - Damjan Pavlin, agronom, predsednik SKADa, Gorica - Bruna Pertot, književnica, Trst - Alojz Rebula, književnik, Trst - Savina Remec, književnica, Trst - Mirko Renner, profesor in likovni kritik, Gorica - Saša Rudolf, časnikar Trst - Lojze Spacal, akademski slikar, Trst - Milan Starc, zdravnik, Trst - Simoniti - Suhadolec Krasulja, profesorica, Trst - Zora Tavčar, književnica, Trst - Antek Terčon, predsednik prosvetnega društva »I. Gruden« v Nabrežini - Glavko Turk, igralec, Trst - Slavko Tuta, publicist, Trst - Vera Vesel, profesor, Trst - Vladimir Vremec, publicist, Trst - Edmund Žetko, ravnatelj srednje šole »Sv. Ciril in Metod«, Trst - Šestorica članov Študentskega predstavništva na liceju »F. Prešeren« v Trstu - Raul Kodrič kot član Agitacijskega kolektiva na liceju »F. Prešeren« v Trstu.

nalašč napisali svoje prispevke pesniki in pisatelji: Alojz Rebula, Mijotova, Jeza, Šorlijeva iz Gorice, Janežič, Beličič, Birtič iz Beneške Slovenije, prebrali bodo nekaj Preglja in dve Novačanovi pesmi, ki še nista bili objavljeni. Večer bo tedaj glasbeno literarni.

OSTALI BOŽIČNI ČAS

Na praznik, 26. decembra bo na sporedu v oddaji za najmlajše božična pravljica »Zvezdice, toliko zvezdic...«, ki jo je napisala Lučka Peterlinova že za lanski božič. Popoldne ob 15.30 pa je na sporedu Drabosnjakov »Ta sveti dan — veseli dan«. Žal le, da sta tedaj obe oddaji ponovitvi.

Posebej piše Danilo Lovrečič besedilo za Silvestrov varieté. Med drugim bo nastopila Naša gospa, ki bo povedala tudi, kako bo sodelovala prihodnje leto na postaji. Dovolili so nam, da smemo izdati že naprej, da bo sodelovala pri neki novi tedenski glasbeni oddaji. Mladi že imajo svojo tedensko glasbeno oddajo, zdaj jo bodo imeli tudi stari, pardon, »starejši«, ki jih bo zastopala Naša gospa. Nove in stare melodije bo po svoje komentirala prav Naša gospa, oddajo pa bo pisal Danilo Lovrečič.

O ostalih oddajah v novem letu bomo pa poročali kaj več prihodnjič.

Mešani pevski zbor iz Rojana je zapel: Triglav (J. Aljaž), Ave verum (W. A. Mozart), Hrasti (R. Gobec). Zbor vodi Humbert Mamolo

FULVIO TOMIZZA

Pisatelj Fulvio Tomizza se je rodil v Istri leta 1935. Dvajsetleten se je preselil v Trst in tu živi še danes. Zaposlen je kot časnikar na italijanski radijski postaji v Trstu. Pisati je začel že zelo mlad. Svoj prvi uspeh je dosegel leta 1960 z romanom »Materada«. Nato so sledila dela »La ragazza di Petrovia« (Dekle iz Petrovie), »Il bosco di acacie« (Gozd akacij) in »La quinta stagione« (Peti letni čas). Poskusil se je tudi v gledališču z deloma »Vera Verk« in »La storia di Bertoldo« (Bertoldova zgodba). Obe deli sta bili uprizorjeni; prvo tudi v Ljubljani in Zagrebu. Letos je pisatelj prejel za svoje delo »L'albero dei sogni« (Drevo Sanj) lepo priznanje: nagrado Viareggio.

V svojih delih opisuje Tomizza predvsem rodno Istro in Trst. Njegovi junaki živijo na zemlji, ki je »italijanska in slovanska« in skušajo reševati konflikte, ki jih tu srečujejo: krščanstvo in poganstvo, komunizem in antikomunizem, izročilo in zarodki nove kulture, narodnostna nasprotstva, vse to preveva njihove izpovedi. Zato so pisateljeva dela aktualna in zanimiva tudi za slovenskega bralca, ki bo morda v marsikaterem liku spoznal samega sebe.

Odlomek, ki ga prinašamo, je iz pisateljeve zadnje knjige Drevo sanj.
 Marij Maver

Žgoče sem še občutil v sebi občutek vesti, da sem se vdal novofašistom, predvsem pa, da sem sodeloval pri risanju kljukastih križev; šele zdaj sem namreč zvedel o deportacijah in uničevalnih nacističnih taboriščih, saj sem doslej poznal le ozke kroge ljudi, ki so premlevali edinole svojo omejeno, sebično resnico. Besno in z zanosom samoobsodbe, kateremu ni bilo tuje skrito razočaranje nad malenkostnim, pa vendar tako razbobnanim preganjanjem, ki smo ga doživeli, sem se dolgo zadržal pod oboki. Rumena luč, ki je plapolala v oknih sinagoge, se mi je zdela turobna in v skladu z obredi, ki so jih opravljali v notranjosti. Katerikoli praznik naj je že bil — obredi niso mogli biti nič drugega kot žalni.

Sonce je zahajalo, ko je po stopnicah prišlo dekle, ki je s svojim pogledom tako globoko prodrlo vame, da se mi je na ustnicah zaustavil lahen nasmeh. Čeprav so se mi taki podvigi naravnost fizično upirali, me je ta pogled prisilil, da sem ji sledil po ozki ulici, ki vodi v širšo, koder vozijo mestni tramvaji. Njena ljubka postava z zelo ozkimi boki in tankimi nogami, gladkimi lasmi na ramenih, njen hiter korak, ki se je umiril in postal bolj gotov, čim je prišla na glavno ulico, vse to se je popolnoma skladalo z njenim prodornim pogledom. Bolj kot živemu bitju sem sledil prikazni, ki je bila zdaj blizu, zdaj daleč in je vzdržala med množico, ki je postala prava nerazločna in brezobrazna plima. Pri semaforju sem jo dohitel, kolena so se mi začela tresti in me prisilila, da sem se odmaknil v bojazni, da se je dotaknem pod pritiskom drugih, ki so čakali na prehod. Lahkotno se je obrnila, lasje so ji zakrili del obraza in izgubil sem nadzorstvo nad svojimi obraznimi mišicami; s prav obupano prepri-

čevalno močjo sem skušal pomiriti njene oči, v katerih sem odkril pogled prestrašene živalce. Preklet sem neučakanost in sebično zanimanje, ki ga je bilo moč razbrati v mojih očeh in ki jo je prisililo, da se je pomaknila na čelo čakajočih. Na cestnem prehodu sem se zavedel nesmisla tega zasledovanja, v katerem nisem videl nobene možnosti razvoja.

Ko je obšla vogal naslednjega obokanega prehoda, se je spet obrnila, toda tokrat z namenom, da se prepriča, če ji še sledim; izgubil sem razsodnost in v trenutku sem bil skoro poleg nje, vstopal sem na bučno šumeči trg ob njeni strani, ne da bi si upal ozreti se nanjo. Preganjala me je predvsem nuja, da označim čustvo, ki me je vznemirjalo in zaradi katerega bi čutil njeno bližino, tudi ko bi jo nehal spremljati. Začutil sem v sebi neke vrste skrb zaradi njene krhkosti, občutek, ki ga je kazil boleč kes zaradi slehernega nasilja, nad šibkejšimi, celo nad nebogljenimi živalmi, ki sem ga zakrivil v letih divje mladosti. To čustvo je bilo zelo blizu tistemu, ki sem ga bil občutil do osirotele Gabriele, a je zdaj neposredno vzburla mojo moškost in zbudilo v meni popolno in nejasno željo, ki pa bi mi — očiščena od nedavnega izkustva s Carlo — paralizirala roke celo za nedolžni dotik.

Nadaljevala sva pot drug ob drugem, ne da bi se odkrito pogledala, vendar sem čutil, da se zelenkasta polt njene osebe, ki je zrasla v polmraku mestnih zidov, močno bije z rdečico mojega obraza, na katerem sta sonce in zrak rdeče zemlje zarisala neizbrisna znamenja. Njena bližina in osvojitvev, ki si je nisem mogel predstavljati, nista samo podpirali moje spontane težnje po pomeščanju, temveč sta tudi odpirali obzorja daljnih dežel, v katerih bi našel zavetje

daleč od utrujajočih vprašanj, ki mučijo ljudi v mestih, in daleč od brezbrzihih kričavih in rdečeličnih deklet, ki so prej sestre kot žene.

Ko sva prišla do Korza, me je ona nazvala in se za hip ustavila: »Kaj hočete od mene?« Bila je še oprezna, a vendar je kazala neko radovednost, ki mi ni bila neljuba; prav ta njena radovednost, neprenehno kroženje ameriških džipov in pa splošen šum na cesti je zbližal najini bitji in me opogumil, da sem jo vprašal, ali je Judinja. Nadaljevala je pot in me vprašala: »Kaj me niste videli priti iz svetišča?« Bila je še mlada, vendar ženska, in ni prezrla niti tresljaja mojih trepalnic. Na Jude sem gledal kot na tujce, ki jim je treba vzbuditi narodni ponos čeprav s pokvečenimi frazami v njihovem jeziku in ker sem poznal edinole Jezusov krik na križu, sem v šali rekel: »Eli, eli, lama sabactani«.

Nagubala je čelo in pokazala, da ni razumela. Bil sem v zadregi po nesmiselnih besedah, ki so ostale brez odziva in sem ves zmeden začel na gosto govoriti v nedoločnikih: »Kako vi imenovati kruh, mati, oče, dekle v vašem jeziku?« Spet se je ustavila in z drugačnimi gubami na čelu odvrnila: »Toda jaz sem Tržačanka,« z rahlo grobim prizvokom, ki je značilen za narečje in ki mi jo je v trenutku zelo približal. Izkoristil sem priložnost: »Torej se bova še videla.«

Z glavo je zanikala, podvzivala korak in tako dala odločno razumeti, da odklanja mojo družbo. Utegnil sem še enkrat kaznovati svojo neučakanost s tem, da sem se zatekel v skoro hlapčevsko ponižnost. »Hočem vas spet videti, ne zahtevam nič od vas,« sem ji šepetal v lase, ki so ji vihrali v hitri hoji. Zaprotil sem v njeno uho, ki je bilo v odsevih istočasno najbolj belo in najbolj temnopolto, kar sem jih kdaj videl: »Vidiva se še jutri.« Pokazala je vrsto belih zob, ki so izsto-

pali ob barvi polti skoro tako kot pri črncih. »Kaj hočete od mene? Imam trinast let.«

Še sem jo zasledoval in že sem čutil svoj popoln polom, ko sem še vprašal za njenim hrbtom: »Povejte mi vsaj svoje ime!« Zatekla se je v ulico del Monte in ko sem prišel do vogala, sem zagledal popolnoma prazno, temno strmino.

Ustavil sem se pred hišo, v katero sem računal, da je vstopila: spodnji del je bil obložen s trdnim kamnom, kot da hoče zaustaviti moj zalet, zgornjim nadstropjem pa je opečni zid dajal videz lahkotnosti in prostosti, ki naj bi potrjevali pravi značaj hišnih stanovalcev. V ulici, zaviti v grobno tišino, je v nekaj minutah zavladata globoka noč. Ko sem počasi lezel po strmini, ki je bila kot vdolbena med hišami in visokim zidom, sem uzrl napis, na katerem so se ostro odražale črke njihovega jezika, goste in nepredvidljive, kot razpoke v osušenem ribniku. Imel sem občutek, da sta mi duša in kri izgubili vsako željo po življenju, in ko sem počasi hodil vkreber, je do mojih nosnic zavel mrtvaški vonj borov in smrekovega gozdiča, ki vrh griča pokriva spominske kamne padlih v vojni. Trg pod širokim stopniščem, katerega sva prehodila nena drug ob drugem, je predstavljal več in odpor vzbujajoči mestni hrup, v katerega sem se moral spet vtopiti. Kolikokrat sem potem stopal navzdol po tistih stopnicah — vedno z omahujočo zavestjo žrtve, ki brez upanja gre na semenj. Vračal sem se obupan od tistega iskanja, ki je začelo postajati mrzlično, od iskanja dekleta, ki mi je zakrilo svoje ime in katere obrisi, ki sem jih komaj dobro zaznal, so se izgubljali v mojem spominu in pustili prostor samo za široko razprte oči zasledovane živali.

Krožil sem po mestu s tanko knjigo, ki sem jo za nekaj lir kupil na stojnici pri starinarju in zato sem jo imenoval Ana Frank.

Prevedel **Sergij Pahor**

Mešani pevski zbor iz Ukev v Kanalski dolini je pel: *Oj Podjuna, kako si lepa (M. Tomc), Eno devo le bom ljubil, (H. Volarič), O ti preburna ženska stvar (P. Kernjak)*. Zbor vodi Franc Sivec.

Dvigni nakit brezčasnosti

Dvigni nakit brezčasnosti!

V zubljih ognjenih zaves rastejo rože,
dražeč je vonj krvi in žoltilh narcisov,
po senčnatih stenah se plazijo tropi oči,
vsaka nosi pečat v nesmislu izrojenega smisla.

Privid izgublja oblike.

Omahuješ pod blede sedanjostjo,
njenimi mrtvimi klici
po vzpetju za mavrico-srečo?

Ostaja le hrepenenje

pod krinko želja v nebotičnih oblakih,
v plesu padajočega listja v fazi zorenja,
v tihem umiranju časa,
ob čakanju novega čakanja;
zato dvigni nakit brezčasnosti!!

Dvigni ga!

Privid izgublja oblike
v tihem umiranju časa.

Marička

SPOMINI

»Napišite kaj primerne za božični večer!« mi je bilo naročeno. In ko sem sedel k mizi s svinčnikom v roki, so mi začele prihajati v spomin same stereotipne podobe. Božič v detinstvu, božič v vojnem času, drevesce iz brina ali bora, pastirčki, ki jih je naredil iz mavca podjetni sosed, jaslice iz svinčenih kipcev, ki jih je izdelal še bolj podjeten sosed Italijan, skromne lesene jaslice, ki mi jih je podaril sorodnik... Ne vem, zakaj so vse te podobe in spomini, nekateri že zaradi vojnega časa tudi trpki, tako idilično obarvani. Gotovo ne zaradi skrivnosti božiča. Kot otrok namreč nisem božiča nikoli občutil drugače kot druge praznike. Božič, Miklavž ali velika noč — zame je bilo vseeno.

Živel sem v majhni vasi, v katero takrat še ni vozil noben avtobus in katere ni vsaj takrat še dosegel noben gradbeni »boom«. Tudi cerkve ni bilo v naši vasi, niti kapelice. Otroci smo zato vse praznike občutili, kolikor smo jih lahko, enako — po svoje. Prazniki so za nas pomenili samo nekaj več prostosti, kak obisk sorodnikov iz mesta, nekaj priboljškov in nič drugega.

Edini praznik, ki se ga spominjam nekoliko bolj svečano, je Telovo. Na Telovo sem navadno hodil z mamo na Opčine v procesijo. Kot bi bilo danes se spominjam pihalne godbe iz Trebč, gospoda Cinka, sključenega pod »nebo«, nekaterih openskih pevk. Še danes bi jih spoznal, ko bi jih srečal. Tako sem jih natančno motril, da so se mi neizbrisno vtisnile v spomin.

Med petjem so se jim tresle spodnje čeljusti in posebej soprani so peli v samih trilčkih. Zdelo se mi je nedopovedljivo lepo. Ne spominjam se, da bi v zboru peli tudi moški.

To je edina zares praznična slika v mojem spominu: bilo je pri kapelici na Proseški cesti nasproti poštnega urada. Oblečen sem bil v kratke modre hlače z naramnicami in belo bluzo. Hlač se spominjam zato, ker so bile pretesne in so me na poti domov ovirale pri hoji. Spominjam se tudi, da tistih hlač nisem nikoli ponosil, ker sem jih lahko oblačil samo za posebne prilike. Kje so potem končale, ne vem.

To je edini prazničen spomin iz mojega detinstva. Ničesar drugega se ne spominjam. Še jaslic skoraj ne, čeprav dobro vem, da smo jih delali in da sem jih imel zelo rad. Pred štalco je stalno gorela luč, svete tri kralje pa sem vsako jutro pomikal bolj in bolj proti sveti družini — tako so »hodili«... Potem se še spominjam, kako sta openski župnik in cerkovnik nosila od hiše do hiše ogenj, a to je bilo ob drugem času...

Danes, ko na vse te reči mislim in jih imam skoraj živo pred očmi, se obenem sprašujem, če bi bili moji spomini kaj drugačni, kaj lepši in manj idilični, ko bi bila takrat v naši vasi cerkev in bi cerkvene praznike že takrat spremljal bolj od blizu, bolj liturgično. Mogoče bi bili tudi moji božični spomini potem bolj pristni, doživeti, osebni in manj stereotipni.

Živko

MARTIN JEVIKAR

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA (NADALJEVANJE)

KAREL VLADIMIR TRUHLAR

Truhlar se je rodil leta 1912 v Gorici (rojstna hiša je na jugoslovanski strani). Po materi je s Krasa: ded Malnerčič je bil župan v Divači in hiša »pri Skratelju« je morda najstarejša kraška hiša; po očetu pa je češkega rodu (Truhlar). V Ljubljani je dovršil klasično gimnazijo in prvi letnik teologije, v Rimu na Gregorijani pa filozofijo in teologijo ter postal doktor teologije. Od 1941-46 je bil spiritual v ljubljanskem bogoslovju, po vojni v Pragli, kjer je tudi predaval teologijo. Leta 1946 je stopil v jezuitski red in se pripravil na profesuro; od 1949 je profesor za duhovno teologijo na Gregorijani, kjer je organiziral Institut za duhovno teologijo.

Truhlar se je uveljavil v svetu kot teološki pisatelj in je do sedaj izdal samo v italijanščini osem knjig. V slovenščini je izšla pri MD v Celju 1967 knjiga *Pokoncilski katoliški etos*, v Meddobju pa več esejev teološke vsebine.

Pesmi je začel zlagati že v gimnaziji in je sodeloval pri dijaškem Žaru, Mentorju in Naši zvezdi, pozneje je prešel v Mladiko in Dom in svet. Po vojni sodeluje v Meddobju in drugod. Pri SKA v Buenos Airesu sta izšli tudi obe njegovi pesniški zbirki: *Nova zemlja*, 1958, in *Rdeče bivanje*, 1961.

V Novi zemlji je dvajset pesmi, pretehtanih do podrobnosti, polnih podob, spoznanj in mirnosti: sad filozofije sv. Tomaža Akvinca, ki ga tudi navaja. Niso molitve, ampak nekaj pogovor z Bogom, ki ga čuti povsod, saj »Prostorje / je težko / od Tvoje biti / V Njej je / - kakor v večni kali - / rdečerjavi žamet / peruniki, / ki so že davno / odcvetele, // vonj macesnov, / razsejanih / po zreli / gorski planici, / živi klic viharja, / ki se bo jutri / vrgel na morje. // V Njej je moja bit...« (Prostorje je težko) Svet je v snovanju Duha »eno samo, pestro, čisto sožitje«. Brez tega snovanja bi razpadel in člo-

vek bi ostal sam. Vendar pa človek ni sam, kajti »nič ni prešlo. Vse je dokončno zajeto v tvojo bit.«

Nekaj Truhlarjevih pesmi je bolj impresionističnih, ko poje o vodnjaku na mestnem trgu, o lipi v juliju, o velemestu, o ribniku itd. Vendar pa je tudi v teh religiozna misel.

Oblikovno je zbirka dograjena, izpiljena, a zelo svobodna. Jezik je ekspresionistično mističen, prepreden z vsemogočimi barvami. V vsaki pesmi prevladuje druga barva, najpogostejše srečujemo razne odtenke zelene in rdeče, npr.: zeleni zrak, zelene sanje, zelene oči, zeleno čakanje, belozeleleni vršički, zeleni šumot, kalnozelena proga, zelena noč, svetlozelene vihre... temnoplameneča kri, pred žganordecimi, žoltimi ploskvami brega, rdečerjavi žamet, rdečezlata gladina, rahlordeča prozornost, škrlatnordeči senčnik. Ekspresionistična barvna metaforika je najizrazitejša v *Zeleni noči*.

Prim. Beličičevo kritiko v Glasu SKA, 1959, št. 12).

V *Rdečem bivanju* je 24 pesmi, ki so nadaljevanje prejšnje zbirke, le da je šel avtor še dalje v duhovnost in je za devet pesmi zajel snov iz svetega pisma (pet pesmi o Janezu Krstniku). Pesnik je še bolj umirjen: »Tu, / v dnu srca, / mi je dobro. // Poletje s težkimi / molčecimi ognji / je tu stopilo / v zelen / prosojen Hlad / in usta / nastavilo / k Studencu.« (Poletje v dnu srca).

Narava je rimska, polna simbolike in barv, izrazskop in izbrušen, zato spadata obe zbirki med najboljše slovenske religiozne pesmi.

Poleg teh zbirk ima Truhlar v tisku pri Mohorjevi družbi v Celju knjigo *V dnevih šumi Ocean*, v kateri bodo pesmi iz prvih dveh in nekatere neobjavljene, ki so nastale v istem času; v rokopisu je zbirka *Motnordeči glas*, iz katere je poslal tri v Prostor in čas (št. 9-10).

Mešani pevski zbor z Opčin je zapel:
Domo v slovenski kraj (F. Cigan), Mrak (St. Malič),
Tičice lepo pojo (H. Svetel)
Zbor vodi Stane Malič.

BOJAN DEVETAK

Rodil se je leta 1914 v Št. Petru na Krasu, sred-njo šolo je študiral v Ptuj in na II. realni gimnaziji v Ljubljani, tehnično fakulteto v Ljubljani in Zagrebu. Sedaj je inženir v Argentini.

Devetak je izdal 1956 pesniško zbirko *Bregovi Save*, ki pa je nisem mogel dobiti. Tudi pozneje nje-govega imena nisem zasledil v revijah.

ADOLF ŠKERJANEC

Po rodu je Ljubljčan, po vojni je odšel najprej v Pariz, nato na Koroško in končno v Argentino.

Pesmi je začel objavljati v raznih razmnoženih listih, sedaj sodeluje pod psevdonimom Igor v Med-dobju, Koledarju SS in drugod, toda do samostojne zbirke še ni prišel. Njegove pesmi so zdaj čiste im-presije iz narave (Predramljen cvet, Gorski sen, Sa-njav spomin), drugič trpko domotožje, čeprav se to-laži: »Pojoč se bom spet vrnil k Tebi, mati... polju-bil Te, srce Ljubljane bele« (92 besed ljubezni). Naj-pogostejše pa je osebnopoveden, zagrenjen, trpek in razočaran. Ljubi »sence žalostnih dreves«, v srce ujema »beli klic višave«, z vetrovi plove »v večen nepovrat, neznanec vsem, a znanec zvezde vsake« (Skrite steze). Prekrel je ljudi, toda »preklet-stvo je padlo v moje trhlo srce, / kajti tisti hip sem spoznal, da sem človek«. Bežal je pred samim se-boj ob zemlji in njeni skrivnosti pa se je našel, ču-til in živel pa je tudi Njegov mimohod: »Dohitel sem se in se spoznal. / Iz kletve človeške živali / sem kot Človek zašepetal molitev.« (Samotne dalje).

Prve pesmi so napisane v tradicionalnem slogu in obliki, zadnje sproščene, proste in polne sodob-ne duhovne tesnobe.

Pesnikov, ki sodelujejo v Meddobju, Koledarju SS in drugod, je še več, toda njihove umetniške po-dobe še ni mogoče določiti, ker nimajo samostoj-nih zbirk. Med njimi so: Borut, Ljerk Lavrenčič, Vladimir Polant, Anton Brezovnik, Valentin Hu-mar, Majda Volovšek, Mirko Šušteršič (Valiant), Karel Rakovec in še kdo.

Med argentinske pesnike spadata nekako tu-di Karel Vladimir Truhlar in Rafko Vodeb, čeprav ži-vita v Rimu.

MIHAEL RAFAEL VODEB

Rodil se je 1922 v Vidmu ob Savi, študiral klasično gimnazijo v Mariboru in jo dovršil 1941 v Ljubljani. Od 1941 do 1949 je študiral filozofijo in teologijo na Urbani v Rimu kot gojenec zavoda de Propagan-da Fide in diplomiral iz obeh predmetov. Od 1949 do 1958 je bil asistent in nato prvi podravnatelj za-voda de Prop. Fide. Od 1958 do 1962 je študiral na Institutu za arheologijo in zgodovino umetnosti v Louvainu in diplomiral. Od 1962 je profesor za krščansko arheologijo, cerkveno umetnost in umet-nost v misijonih na univerzi Urbana v Rimu; od 1966 je tudi vodja slovenskih oddaj na vatikanskem ra-diu.

Vodeb je začel pesniti v gimnaziji in je sodelo-val pri Mentorju in v Mladiki, po vojni je prešel v Meddobje, tržaško Mladiko in drugam. Leta 1953 je izdal v Rimu (založba Alma Mater) pesniško zbirko *Kam potujejo oblaki?*, ki je istega leta izšla tudi v italijanskem prevodu *Dove le nubi fug-gono?*; obe sta posvečeni materi, zlasti slovensko izdajo pa je lepo opremila z izvirnimi lesorezi slika-rica Aleksa Ivančeva. Leta 1958 je izšla v Buenos Airesu druga zbirka *Človek sem*.

V zbirku *Kam potujejo oblaki?* je 27 pesmi, ki so razvrščene v tri cikle. V prvem - Letopis - je 10 pes-mi, ki imajo za naslov letnice od 1937 do 1946. V prvi pesmi (1937) gre še za zamaknjenje vernega fanta, čigar najgloblje doživetje so planine, s katerimi se pogovarja duša. Stavki so kot planinske police, kratki, odsekani, vsaka nova misel: »Moli planika.

/ Plaho mehkó / megle se pno, / nébes mirnó / se sve-tlika. / Dan dozoreva. / Stena molči. / Molč krvavi. / Krik se gubi / brez odmeva.« Toda prišla so vojna leta, mater so mu odpeljali v nemško tabori-šče (posvečena ji je pesem 1943), oče pa je umrl v pregnanstvu na Francoskem (pesem 1944), konč-no se je tudi sam znašel v tujini: »Nikogar več ne čaka / v meni Tvoja tišina / Vsi so odšli. / V večeru gori / bridkó razcvetena sinjina.«

V drugem ciklu - Seme brez imena - so pesmi, ki izpovedujejo notranjo poglobljenost in zavestno predanost poklicu. V tujini se je znašel in »na kljub vsem valptom in biričem« bo šel »Naprej«. Spoznal je, kako »blizu je Bog v bolečini«, zato »O, rad Ti bom prstena žvegla, / ki v svojo praznost Tvoj od-mev lovi«.

V zadnjem ciklu - Rimski hajkaji - so drobni vti-si iz Rima.

Celotna zbirka je sveža, pristrčna in globoka izpoved duhovnika, ki je znal zajeti zunanje in no-tranje težave tistih neurejenih časov in jih podati v izbrušeni pesniški posodi.

V drugi zbirki - Človek sem - je 38 pesmi, ki ka-žejo lep napredek. Pesem je zdaj svetovljanska in zajema Italijo, Japonsko, Kras, domovino in morje. Njihove pokrajine zna pesnik podajati v kratkih in skopih verzih tako, da zadišijo pred nami, da čuti-mo tujo lepoto in posebnost, ob njih pa razgrinja tu-di svojo notranjost. Vendar pa je osrednja misel do-movina, kamor se pogosto vrača v obliki domoto-žja in misli na domače. Ob spominu na mater trpko ugotavlja: »Veš, trd je tuji kruh / in grenka kaplja / in bridka slutnja, / da se vse v preteklost staplja, / da bo na koncu vse samo spomin.« Pozabil je na »okus domačih brazd«, postal popotnik, »berač po lastni volji«. Slani veter mu napija z vonjem po zreli pšenici in mu poje pesem o sreči. Toda pesnik živi v deželi oranž in citron in na srcu pestuje »limonov grenki cvet«. Zdaj mu ne sveti nobena zvezda, raz-pel bo »najzadnje jadro - rdeče jadro - srce.« Prišel je do spoznanja, da je resnična le »bolečina in slepi krt, ki brez prestanka grize grenko zemljo.« Tu-di sreča je »slana ko solza, slana ko smrt«. Toda pesnik se zaveda, da je človek, človek, ki ne bo ni-koli srečen, če se ne bo znal omejiti na to, kar mu nudi življenje.

Poleg meditativnih pesmi so lepe impresije, sli-ke iz narave. Najznačilnejši se mi zdita pesem o Fudžijami in kraškem pokopališču. Z nekaj bese-dami je zadel značilnost japonske in kraške pokra-jine; tu je pravo slikarsko gledanje.

Vodebova zbirka je drobna, kratke so tudi pes-mi v njej, včasih obsegajo le tri, štiri verze, nobena ne napolnjuje cele strani. Oblika je moderna, pro-sta, primere sočne in žive.

Poleg obeh zbirk so omembe vredni Vodebovi *Obiski*, ki jih je priobčil v Meddobju (Dermota, V. letnik, št. 3-4; Ivančeva, VI., 1-2; Zajdela, VI., 5-6).

(Dalje)

Maksim Gaspari: Starka zima

ZA KAČE IN PROTI KAČAM

(Ob pesniški zbirki Daneta Zajca Ubijavci kač)

Nova pesniška zbirka Daneta Zajca »Ubijavci kač« je prelomnica v umetniškem delovanju tega avtorja. Ne bi je mogli imenovati toliko ESTETSKA PRELOMNICA, saj umetniški način, s katerim avtor gradi svoje pesniške vizije ni za njega nov; to je predvsem IDEOLOŠKA PRELOMNICA v Zajčevi umetnosti.

Dosedanja Zajčeva dela (Požgana trava, 1958; Jezik iz zemlje, 1961; Otroka reke, 1963) so bila pesimistična, resignirana poezija razočaranca v tem svetu: skozi pesimistične metaforične asociacije predvsem s področja žive in mrtve prirode je rasla skozi to poezijo posebno doživeta lirična groteska.

Nova pesniška zbirka tega avtorja (Ubijavci kač, 1968) zrcali sicer mučen, »kačji« svet. Toda ta ni več tragično uporniški, temveč je ujet v enakomerni krogotok tehravost je sedaj zamenjala resignirana ujetost v to, kar ta svet je, ujetost, v kateri človek ni nič več, kot metafore o tem človeku, svet, v katerem so predmeti prav taka dejstva, kot človekovo eksistiranje.

Posebno močno pa se v tej zbirki čuti tudi neki drugi, ideološki obračun z nekdanjim Danetom Zajcem. Že takoj na začetku, v pesnitvi SONČNI OSTRŽ nam avtor predstavi velikega kamnitega psa na gori. Ta je ukradel »nebu kost za svojo večno lakoto...« Čeprav se je pes predstavljal za utrujenega psa, brez življenja, je »vsa soteska odmevala od (njegovih) zob.« Zajcu se nekdanja stališča ne zdijo častna, uporništvo se mu zdi brez smisla. Sploh je veliko negacije nekdanjega opaziti skozi vso to literaturo. Ni čudno, da v pesnitvi Balada citira Zajc za motto izrek iz Jobove knjige: Ti imaš seštete ure tavanja mojega. Nekakšna tragična vedrina veje iz teh pesmi, nekak tragičen zanos po vseh nevihtah življenja; vedrina, da si se sprijaznil s težavami sveta, z resignacijo in trpkim: Trpi brez miru!

Toda to je resignacija v NEVARNEM svetu. Celotno okolje, v kate-

rem se sproščajo Zajčeve metaforične meditacije o svetu, je neprijetno, drzno, nevarno okolje. Spominimo se samo na že omenjeno Balado, v kateri so na groteskno-plastičen način prikazane agresije današnjega sveta (videl si, kako je na tvoji cesti omahnil tujec; bil si slečen na ploskvi ceste; kako so ga zvezali in pustili, da ga bojo počasi ubijale kaplje tišine; moram se jih bati; videl sem, kako so zavili ubitega tujca v ponjavo .. itd.).

Zajčeva poezija ostro posega v mejne in podzavestne človeške svetove. Njena moč je disonanca med trpko, resignirano avtorjevo notranjostjo in nevarno usodo sveta. Skozi to posebno napetostno disonanco rastejo ostre in neprizanesljive metafore, ki so kombinirane iz različnih živalskih, rastlinskih in mineralnih pejorativnih nomenov sveta (KOST plus STRUP plus SEŽGANOST plus PEPEL plus OKO plus SMRT plus CVETAČA plus RUMENJAK plus NIČ = STRUPENA KOST, SEŽGANA KOST, OKO SMRTI, CVETAČA SMRTI, RUMENJAK NIČA itd.). UBIJAVCI KAČ so osnovna in vodilna pesem te zbirke. »Vsakdo ima svojo kačo in svojo zvezdo«, pravi pesnik. »Ampak zvezde samo včasih z nevidnim žarkom prebodejo list v goščavi naših trenutkov.« In: »Malo vemo o skrivnostni sili kačjih oči, ker ubija samo v samoti in jo popotnik velikokrat zamenja z žarkom rose na zelenem listu. Če kdo krikne v gozdu, mislimo, da je kragulj ubil ptico«. Kače so tista naša silovita in nevarna notranja dediščina, ki nas spremlja že od zgodbe o Adamu in Evi in raju, in se nato neprizanesljivo zvija skozi vso našo kačjo zgodovino. Morda je ravno nevarna erotično-nevrotična kača naša osnovna resnica. Saj gre vedno za problem, ali bomo svojo lastno kačo (kačo v sebi) ubili ali pa vzdržali njen hladni strupeni pogled. Gre za to, ali bomo prenesli kačo resnico, ali bomo voljni, da poslušamo krvnika v nas: »Grejo v samotjo, da bi se z njo spogleda-

li. Da bi vzdržali njen pogled. Potem jih kmalu najdejo mrtve z rano, neznatno kot cvet lakote na višnjevih ustnicah.« To je pesem proti »ubijavcem kač«, češ vsakdo naj vzdrži svojo resnico, četudi ga ta pogubi. To je mračno-vitalna filozofska pesem, ki je mnogo bolj naperjena proti nevarnemu ubijavcu-človeku (Nikoli ne vemo, kateri ubijavec kač nas lovi po kamnolomih sveta), to je pesem, ki pravi, naj pustimo NARAVO, DRUŽBO in REČI TAM KOT SO, NA SVOJIH TISOČLETNIH POLOŽAJIH. Toda to je prav tako razburkana, negotova, disonantna pesem, ki prav jasno dokazuje, da tudi sedanja Zajčeva s preteklostjo obračunavajoča pozicija morda ne more biti dokončna. Vse preveč je tudi v tej zbirki še nekdanjega, nepomirjenega Zajca, tako da more prav njegov sedanji filozofski način delovati kot prisilni jopič te literature. Prav velikokrat se čuti, da ne gre za pristnega, temveč za DEKLARIRANEGA, TENDENCIOZNEGA Zajca. Za Zajca, ki si je v vihnem času nadel masko, da bi se lahko pomiril s to svojo absurdno, trpko, resignirano usodo.

Toda to vztrajanje v trpkem in trpnem položajžu, to bivanje v kačem krogotoku, je vsekakor tudi nova močna Zajčeva pozicija. Skozi to herojsko akcijo zanikajoče vztrajanje raste nekakšna nova Zajčeva poetična religioznost. Ta nova duhovnost in religioznost si danes tudi v slovenski domovinski literaturi vedno bolj pridobiva tla. Tu gre za iskrena podzavestna ali zavestna hotenja realizirati nove vizije o svetu; izničiti nezadostno materialistično ali absurdistično podobo o tem svetu, približati se novi viziji o zemlji in nebu.

S pesniško zbirko UBIJAVCI KAČ je najmodernejša slovenska založba OBZORJA v Mariboru kvalitetno odprla svojo novo zbirko avantgardne literature Znamenja, ki jo ureja Dušan Pirjevec.

Lev Detela

NOVA MLADIKA, št. 1/1970

V slovenskem kulturnem prostoru se je te dni pojavila revija, ki naj bi bila naslednica slavnih Mladik v slovenski kulturni zgodovini. Nova revija, katero je začela izdajati Mohorjeva družba v Celju, išče v prvi številki svojo podobo. Zakaj ime Nova mladika, utemeljuje v uvodniku njen urednik Viktor Smolej. Revijo izdaja uredniški konzorcij, ki ga sestavljajo: dr. Stanko Cajncar, dr. Emilijan Cevc, dr. Vekoslav Grmič, dr. Stanislav Gabrovec, prof. Viktor Smolej in dipl. inž. Jože Strgar. V prvi številki pa sodelujejo poleg že imenovanega urednika še dr. Vekoslav Grmič, France Lokar, Marija Jelen-Brenčič, Marijan Breclj, dr. Anton Trstenjak, dr. France Avčin, Franc Kvaternik, Lojze Gosar, Bernard B. Badié, Zora Tavčar - Rebulova, Leopold Stanek in Pavle Zidar. Opremo je oblikoval Ivan Pengov.

CERKEV, ŠT. 11-12/69

Zadnja številka revije »Cerkve v sedanjem svetu« prinaša celotno besedilo ankete o sinodi ter daljši članek o anketi izpod peresa Štefana Šteinerja iz Maribora. O namenu ankete piše člankar v uvodu, ko pojasnjuje, da je »z an-

keto hotela revija odpreti dialog o zadevi, ki bi morala biti po svoji naravi mejnik za odrešilno delo v našem prostoru in času, tudi mejnik za medsebojne odnose slovenskega božjega ljudstva in za odnose tega ljudstva z ostalimi Slovenci...« Še prej pa pojasnjuje, kako more sinoda »namreč biti prvovrstno sredstvo verske in cerkvene obnove. Za škofijo oziroma za narod more postati nekaj podobnega, kot je bil 2. vatikanski cerkveni zbor za vso katoliško cerkev.« Odgovorov na anketo je 43. Med drugimi so poslali svoje odgovore tudi pisatelj Edvard Kocbek iz Ljubljane, dr. Vladimir Truhlar iz Rima, dr. Lojze Šuštar iz Švice in škofov vikar dr. Lojze Škerl iz Trsta.

Revija prinaša tudi zanimive podatke o urbanizaciji na Slovenskem v letih 1948-1968, ki jih je zbral Rafko Lešnik. Zanimiva je primerjava:

	1948	1968
na podeželju	73,2%	62,2%
v mestih	26,8%	37,4%

EMIGRANT, glasilo društva slovenskih izseljencev Beneške Slovenije v Švici. Uredništvo: Route Montcherand 11, 1350 — Orbe / VD.

V prvi številki okusno opremljenega glasila, pisanega deloma v italijanščini deloma v slovenščini,

je zbranega precej gradiva, ki u-
tegne zanimati beneškega izseljen-
ca na tujem. Uvodnik tudi pojas-
njuje čemu novo društvo in glasi-
lo: da zbira Slovence iz Beneške
Slovenije v tujini in zbujajo zani-
manje za probleme njihove dežele;
da se zanima za socialne, ekonom-
ske, kulturne in druge probleme
izseljencev; da navezuje kulturne
stike s slovenskimi društvi v Ita-
liji, zato da se ohrani slovenski
jezik, kultura in folklor v Bene-
ški Sloveniji.

DR. FRAN VATOVEC: SLOVEN-
SKA IN JUGOSLOVANSKA ČAS-
NIŠKA BESEDA. ZALOŽNIŠTVO
TRŽAŠKEGA TISKA 1969.

Avtor je v drobni knjižici podal pregled časnikarstva pri jugoslo-
vanskih narodih in ga zajel v tri
obdobja: predvojno, medvojno in
povojno. Vsako teh obdobja pome-
ni po avtorjevem mnenju za jugo-
slovansko časnikarstvo vzpon v
kvaliteti in specializaciji. Na kon-
cu drobne knjige je tudi pregled
periodike, ki izhaja v slovenskem
nematičnem publicističnem pro-
storu. Že ob površnem pregledu
smo žal ugotovili, da je bil v tem
razdelku spregledan beneško-slo-
venski »Dom«. Vsa knjiga — če-
prav polna zanimivih podatkov —
ne skriva svoje marksistične obar-
vanosti.

M. M.

KULTURNI KOLEDARČEK ZA TRŽAŠKO

31. 10. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
1. 11. Prvi javni nastop moškega zbora »Fran Venturini« iz Domja pred spomenikom padlih pri Domju
2. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
V SKK filmski večer
3. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
4. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
5. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
6. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
7. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
8. 11. SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«
SKK: predavanje dr. Draga Štoka »Narodno-politična pot zamejskih Slovencev«.
9. 11. Gostovanje slov. ljudskega gledališča iz Celja z igro J. Jurčiča »Deseti brat«. Režija Franci Križaj
V Finžgarjevem domu na Opčinah glasbeni večer: ansambel Miramar, učenci Glasbene Matice iz Trsta in glasbene šole iz Bazovice — Romana in Elijana Zajec
Blagoslovitev novega župnijskega doma v Mačkovi-
kovi-
Ponovitev kulturnega programa ob odprtju novega Marijinega doma v ul. Risorta.
11. 11. V SK nastopi ansambel Miramar, prof. Samo Pahor pa govori o temi »Slovenska toponomastika pri nas«
12. 11. P.D. Rdeča zvezda Salež - Zgonik občni zbor in film »Lucija«
13. 11. Slovensko planinsko društvo priredi večer dia-
pozitivov v Gregorčičevi dvorani
V P.D. v Šklednju predava g. Mario Magajna o
potovanju po Škotski in Irski
SG ponovi Mahnič-Levstikovega »Martina Krpana«

15. 11. V P.D. Vesna - Sveti Križ gostuje P.D. Tabor - Opčine z igro »Vdova Rošlinka« in moškim pevskim zborom
V Kulturnem domu nastop Slovenskega okteta V Slovenskem kulturnem klubu literarni večer članov.
16. 11. V P.D. Prosek-Kontovel večer slovenskih balad in romanc - Stane Raztresen
V Marijinem domu pri Svetem Ivanu nastopi svetoivanski pevski zbor in Marija Mijot, ki recitira svoje pesmi
18. 11. V SK predvaja Aljoša Žerjal nekatere svoje zadnje filme: Mehika, Rižarna, Černigojeva izkustva
20. 11. V krožku Pinko Tomažič predavanje univerzitetnega profesorja Vinka Trčka: »Zakaj so in kakšna so notranja nasprotstva v socialistični družbi«
22. 11. Premiera SG igre Jake Štoke »Moč uniforme«. Režira Mario Uršič
P.D. Slavec - Ricmanje priredi družabni večer, na katerem nastopi domači pevski zbor in pesnica Marija Mijot
V SKK in Društvu slovenskih izobražencev predavanje dramatika Ivana Mraka
23. 11. V Prosvetnem domu veseloigra »Vdova Rošlinka«
Ponovitev SG »Moč uniforme«
Ob peti obletnici priredi Slomškov dom v Bazovici kulturni spored z nastopom domačih pevcev, glasbene šole »Slomšek«, svetoivanskega cerkvenega zbora in šolske mladine. Odkritje spominske plošče župljanom žrtvam druge svetovne vojne: govor, recitacije, petje žalostink
SG ponovi Levstik-Mahničevega »Martina Krpana«
24. 11. V P.D. »Valetin Vodnik« otvoritev razstave dr. Roberta Hlavatyja.
V SK spominska svečanost ob 25-letnici junaške smrti partizanke Vojke Šmucove s spominskim govorom in sodelovanjem članov SG
P.D. Igo Gruden priredi Diskusijski večer o ARCI z diskutantom Stojanom Spetičem in Ubaldom Vrabcem
26. 11. P.D. »Valentin Vodnik« Dolina priredi večer tržaške dialektalne pesnice Marije Mijotove
Ponovitev SG »Moč uniforme«
27. 11. Ponovitev SG »Moč uniforme«
Slovensko planinsko društvo predvaja v Gregorčičevi dvorani dva filma: Foto Safari preko vzhodne Afrike in Smučarska reportaža
28. 11. Kasta predvaja film Aljoše Žerjala
29. 11. Sobotni večer Slovenskega kulturnega kluba - predava Marij Maver: »Naše kulturno stanje«
- 20.-30. 11. P. D. »Valentin Vodnik« priredi razstavo slovenskih knjig in plošč
30. 11. P.D. Prosek-Kontovel priredi razstavo slovenske knjige v prosvetnem domu na Proseku
Zveza cerkvenih pevskih zborov priredi v Kulturnem domu Revijo pevskih zborov.

KULTURNI KOLEDARČEK ZA GORIŠKO

- 1.-4. 11. V Doberdobu razstava domačih umetnikov: Ema Lavrenčič, Silvana Devetak, Renato Gerget, Marino Černic
8. 11. Briški grič prireja v Prosvetni dvorani v Gorici zabaven večer z Martinovanjem. Sodeluje vokalni Briški oktet
9. 11. V Katoliškem domu gostovanje mladine iz Št. Janža v Rožu na Koroškem z igro »Jurij Kozjak«
11. 11. V župnijskem domu v Števerjanu martinovanje z nastopom ansambla »Jana«
13. 11. SKAD priredi v Katoliškem domu predavanje dr. Milka Matičetovega: Sodobni pogledi na slovensko pravljico
16. 11. SPD Štandrež priredi veseli večer: veseloigra »Poštena deklica«, nastop mladinskega zbora, ansambla MI-NI-PE, harmonikaša
V dvorani P.D. Jezero v Doberdobu gostuje P. D. Tabor z igro »Vdova Rošlinka« in pevskim zborom
23. 11. ZKSP priredi v Katoliškem domu Cecilijanko 1969
27. 11. V P.D. v Štandrežu proslava 80-letnice A. Budala

Za dobro voljo

»Gospod profesor, narekujte malo bolj počasi, ker potem ne znamo prebrati svoje lastne pisave!«

»Dajte no, kaj pa naj reče lekar, ki mora prebrati zdravnikovo pisavo!«

»Ja, saj zato nam pa reče, naj pridemo po zdravila čez pol ure.«

☆

»Neverjetno, gospa, vsak dan ste mlajši.«

»Dajte no, zdaj pa pretiravate!«

»No, pa vsak drugi dan.«

☆

»Kako, Ivo, si se že oženil?«

»Ne še.«

»Kaj pa čakaš toliko časa?«

»Avtobus.«

Američan pride v Avstralijo. V daljavi zagleda vole.

»Kaj pa je tisto tam?« vpraša.

»Voli.«

»Voli? Pri nas v Teksasu so trikrat večji.«

V tem se pripodi čreda kengurujev.

»Kaj pa je to?«

»To so pa kobilice,« pojasni domačin.

☆

V Timesu je bil oglas. Charlie, prosim, vrni se. Prisegam ti, da sem ti odpustila, Margie.

Naslednji dan je bil isti oglas in tako vsak dan skozi devetindvajset dni.

Trideseti dan pa je bil poleg tega oglasa še eden: Charlie, prosim te, vrni se že k svoji Margie, verjemi ji, da ti bo res odpustila. Naveličani bravec.«

»Vidim, da ima Andrejček spet nezadostno v zgodovini!« se jezi očka.

»Pusti ga,« ga miri žena, »saj ni sam kriv, revček. Sprašujejo ga stvari, ki so se zgodile že davno pred njegovim rojstvom.«

☆

V nekem uradu uradnik pokliče nekega kolega, a po pomoti zavrti napačno številko.

»E, lenuh ti! Kaj si delal, da te še ob desetih ni bilo pri pisalni mizi?«

Namesto prijateljevega glasu je zasilal direktorjevega:

»Veste s kom govorite? Tu direktor.«

Uradnik je obdržal hladno kri: »In vi, veste s kom govorite?«

»Ne,« je odgovoril direktor.

Uradnik je tedaj hitro obesil slušalko.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo

DOBRO ZNANA GOSTILNA

Pri POŠTI [Presl] BAZOVICA

Nudi cenjenim gostom prvovrstna vina.
Tel. 226-125 Domača postrežba

GRADBENI MATERIAL

Zvonimir Bertot

BARKOVLJE, ul. S. Bortolo 4

PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN

SOSIČ

OPČINE, Proseška ul. 10 Tel. 211-049

VELIKA IZBIRA NAOČNIKOV,
TOPLOMEROV IN FOTOGRAFSKEGA MATERIALA

TRST - Ul. Carducci 15 - tel. 29-656

Slovenska skupnost

vošči svojim volivcem, članom, somišljenikom ter podpornikom veliko sreče ob božičnih praznikih ter mnogo uspehov in zadovoljstva v letu, ki je pred nami. Slovenska skupnost se prav tako spominja ob teh pomembnih praznikih svojih sorojakov na Goriškem, v Beneški Sloveniji, v Kanalski dolini ter Slovencev v domovini in na tujem po svetu. Vsem želi, da bi jim prazniki ter novo leto prinesli česar sami najbolj željno pričakujejo.

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600 000 000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

Tel. št. 38-101, 38-045 Brzjavni naslov: Bankred

RESTAVRACIJA

Daneu

OPČINE, Narodna ulica, 194 - Tel. 211-241

Vse najnovejše slovenske knjige
jugoslovanske folklorne predmete in plošče

Tržaška knjigarna

34133 TRST, ul. Sv. Frančiška 20 Tel. 61-792

Družina LEVSTIK iz Opčin pri Trstu
Ulica Hermada, 13/1

Lastnik hotelov

„BLED“ in „DANIELA“

želi in vošči
vsem sorodnikom, prijateljem, bivšim gostom
ter svojim bližnjim in daljnim sodelavcem

Via S. C. in Gerusalemme štev. 40
ROMA RIM

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE TER SREČNO IN USPEHA POLNO NOVO LETO 1970!

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1898

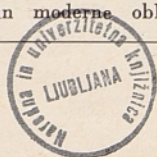
TRST
TRG S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

RIBARNICA

MARČELA PERTOT

BARKOVLJE, ul. S. Bortolo 4

Vešele božične praznike in srečno novo leto želijo:

TRGOVINA S ČEVLJI

G E C

ROJAN - Trg Tra i Rivi 2 - Tel. 31-198

URARNA IN ZLATARNA

KARLO MIKOLJ

CAMPO S. GIACOMO 3 - Telefon 95-881

TRGOVINA JESTVIN IN KURIVA

ANTON BAK

ul. S. Cilino 34

Tel. 90-186

DROGERIJA

TOSO

TRST - Trg S. Giovanni, 6 - Telefon 93-603

BUFFET

„Pri Jožkotu“ se priporoča

ul. Ghega, 3

Tel. 24-780

Najlepše cvetice dobite pri

I V A N K I

TRST - ULICA dell'ISTRIA 19 - Telefon 95-052

Gostilna „OSTROUŠKA“

ul. S. Nicolò 1

Tel. 37-918

Dancu - Danieli Alojz

OPČINE, Proseška 13

Trgovina z železnino, gradbenim materialom
in električnimi gospodinjskimi stroji.

Trgovina jestvin

J. Škabar

OPČINE Narodna ul. 42 Tel. 211-026

URARNA ZLATARNA

TRGOVINA ČEVLJEV

ANTON

Malalan

MARCEL

OPČINE, Proseška 18, Tel. 211-465

Dr. Stanislav in Pavel Pavlica

zobozdravnika

ul. Ghega 9

Tel. 31-813

Manufakturna trgovina

Josip Podobnik

OPČINE ul. dei Salici 1 Tel. 211-090

KNJIGARNA IN PAPIRNIKA

Fortunato

TRST - ULICA PAGANINI 2

ZALOGA VIN IN LIKERJEV

MIRAN KURET

UVOZ-IZVOZ TRST ul. Valdirivo 3 - Tel. 28-926

KARLO PODOBNIK

Drogerija

OPČINE, Proseška 22 - Tel 211-552

Ko gradite ali prenavljate svoje domove,
se oglasite v trgovini

JOSIP TERČON

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

NABREŽINA, Tel 20122

Za vsak problem ogrevanja se obrnite na podjetje

LA COMBUSTIBILE

(LOVREČIČ ALBIN)

DOMIO 38 - Industrijska cona - TEL. 820-331

Zastopstvo ameriške petrolejske družbe AMOCO za Trst

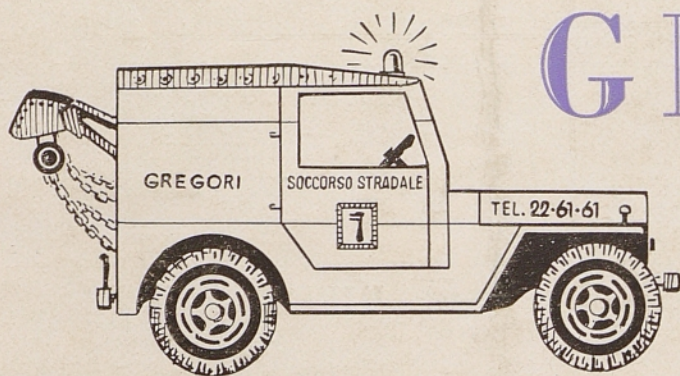
NAFTA-GASOLIO-KEROZEN
PREMOG-DRVA ITD.

Postrežba hitra v velikih in malih količinah, cene ugodne, olajšave.

Ko se odločite za nakup, telefonirajte nam, pozanimajte se pri nas!

MEHANIČNA DELAVNICA S KAROSERIJO

GRGIČ

*Sprejmemo vsa
popravlila
avtomobilov
in karoserije*

HITRA POSTREŽBA

CENE UGODNE

Padriče št. 43 - Telefon 226-161

CENA 200.- LIR